

IHITZA

Bigarren sasoia • Segunda época

VERANO • 2001 • UDALDIA

5

300 PTA.

1,80

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAIKITZEN ♦ POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA

hiria
bizitzeko inguru egokia?

ESKOLA EKOLOGIKOA ERAIKITZEN

Bigarren sasoia. 5. ZENBAKIA
2001eko UDALDIA

**HIRIA: BIZITZEKO
INGURU EGOKIA?**

POR UNA ESCUELA ECOLÓGICA

Segunda época. NÚMERO 5
VERANO de 2001

4015 Posta-kutxatila
48080 Bilbao

www.euskadi.net/ihitza
posta-e: ihitza@ej-gv.es

Zuzendaria // Director

Anton Aranburu Albizuri

Argitalpen-kontseilua //

Consejo editorial

CEIDA

Eusko Jaurlaritzaren Ingurugiro

Hezkuntzako Zerbitzua // Servicio de
Educación Ambiental del Gobierno
Vasco

Erredakzio-taldea // Redacción

Isabel Prieto de Blas

Itziar Beasain Ingunza

Hasier Rekondo Laskurain

Kolaborazioak // Colaboraciones

Enric Tello

Teresa Llobet

Argitalpena // Edición

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen

Zerbitzu Nagusia // Servicio Central
de Publicaciones del Gobierno Vasco

Maketazioa // Maquetación

Begi Bistan

Argazkilaritza // Fotografía

Iñaki Díez Fernández

Ilustrazioa // Ilustración

Fernando Ibáñez Villate

Itzulpena // Traducción

Ana Santos Elortza

Fotomekanika // Fotomecánica

Flash Composition, S.L.

Inprimaketa // Impresión

Flash Impresion, S.L.

Kontsumitu osteko paper birziklatua %100ean
Papel reciclado postconsumo 100%

ISSN: 1135-6391

L.G. // D.L.: VI-825/92

CEIDA

Araba

VITORIA-GASTEIZ

• ☎ 945 17 90 30

Bizkaia

BILBAO

• ☎ 944 11 49 99

URDAIBAI

• ☎ 946 25 71 25

Gipuzkoa

DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN

• ☎ 943 32 18 59

LEGAZPI

• ☎ 943 73 16 97

IHITZAK ingurugiro hezkuntzari buruzko
eztabaidarako topagune bihurtzea du helburu.
Hortaz, aldizkaria ez da bertan sinaturik
agertzen diren artikuluen erantzule.

IHITZA pretende ser un foro de debate sobre
educación ambiental y no se hace responsable de
las opiniones expresadas en los artículos firmados.

ZIENTZIAREN ETA TEKNIKAREN AURRERAPENAK
GIZA GARAPENAREN ISLATZAT HARTZEN DITUEN
IDEIA TRADIZIONALAREN ARABERA, HIRIA
ZIBILIZAZIOAREN GORENEKO ADIERAZPENA DA.

*Ekologiaren ikuspuntutik, natur baliabide
eta energi kantitate eskergak kontsumitzea
eta hondakin kantitate itzela sortzea dira
hiriaren ezaugarri nagusiak. Gaur egun,
jadanik, ezin da sistema hori
jasangarritzat hartu, bere inguruen
jasamena arriskuan jartzen duelako eta,
are txarragoa, bere hazkundeak
urrunarazi egiten duelako hiria tokian
tokiko hondakinak xurgatzeko joera
defendatzen duen eredu ekologikotik.*

*Oraingo eztabaida egungo hiri eredu
ordez dezakeen eta garapen
jasangarriarekin bateragarria den
irtenbiderik dagoen ala ez ebaztean datza.
Horrelako gaiak jorratzen diren
eztabaidaguneetan hezkuntza maiz aipatu
ohi da, etorkizun itxaropentsua izateko
funtsezko gakoen artean; baina hezkuntza
komunitateak inoiz gutxitan hartzen du
parte gogoeta egiteko eta erabakiak
hartzeko gune horietan.*

*IHITZAren zenbaki honen helburua
hezkuntza komunitatea eztabaida horren
garrantziaz eta bertan izan dezakeen
eginkizunaz jabeaztea da, beraren
ahotsa ere entzun dadin.*

*Horregatik, hiria bizitzeko toki egokia den
aztertu duten pertsona batzuen
esperientziak bildu ditugu hemen, betiere
ingurumenaren ikuspegia ahaztu gabe.*

*Hiriaren garapen ereduaren
jasangarritasuna ezinbesteko baldintza da
gure planetaren etorkizuna eta, jakina,
bertan bizi garenona bermatzeko.*

Patxi Ormazabal Zamakona

LURRALDE ANTOLAMENDU, ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILBURUA
CONSEJERO DE ORDENACIÓN DEL TERRITORIO, VIVIENDA Y MEDIO AMBIENTE

Inaxio Oliveri Albisu

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILBURUA
CONSEJERO DE EDUCACIÓN, UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

SEGÚN LA IDEA TRADICIONAL DE PROGRESO,
AQUELLA QUE IDENTIFICA LOS AVANCES DE LA
CIENCIA Y LA TÉCNICA CON EL DESARROLLO
HUMANO, LA CIUDAD ES LA MÁXIMA EXPRESIÓN
DE LA CIVILIZACIÓN.

*Ecológicamente hablando, la ciudad se
caracteriza porque consume recursos
naturales y energía a gran escala, y
produce una enorme cantidad de residuos.
Hoy por hoy, no es un sistema que se
pueda considerar sostenible, porque
amenaza seriamente la capacidad de carga
del entorno que le rodea, y lo que es peor,
su crecimiento le aleja del modelo
ecológico, que tiende a reabsorber los
residuos que produce.*

*En la actualidad, el debate se centra en la
existencia o no de alternativas al modelo
actual de ciudad, compatibles con el
desarrollo sostenible. Los foros que tratan
estos temas suelen recurrir a la educación
como una de las claves para avanzar en el
camino de un futuro esperanzador; pero
rara vez la comunidad escolar participa en
estos centros de reflexión y decisión.*

*IHITZA pretende, en este nuevo número,
contribuir a que la comunidad escolar sea
consciente de la importancia de ese debate,
y del papel que puede desempeñar en él,
para que su voz se oiga también.*

*Por todo ello, hemos recurrido a
experiencias de personas que han
trabajado el tema de la ciudad desde la
habitabilidad, aunque sin olvidar la
perspectiva ambiental.*

*Un modelo de desarrollo urbano sostenible
es condición indispensable para garantizar
un futuro para nuestro planeta y, al fin y
al cabo, para las personas que lo
habitamos.*

harpidetza // suscripción

IHITZA

Hiru aleko harpidetza // Suscripción por tres números 900 PTA

Izen-deiturak edo egoitza // Nombre y apellidos o razón social

Helbidea // Dirección

Posta kodea // Código postal

Herrialdea // Territorio

Telefonia // Teléfono

Posta-e // Correo-e

Herria // Localidad

I.F.Z. // N.I.F.

Faxa // Fax

Zenbaki honetatik aurrera // Desde el número

ORDAINKETA. Egin zeure banku transferentzia Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusiaren kontu zenbaki honetara: 2097 0178 11 0010963058. Ez ahaztu zeure datuak ordainagirian zehaztea. Bidali harpide agiri hau helbide honetara: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz.

FORMA DE PAGO. Transferencia bancaria a: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco. Número de cuenta: 2097 0178 11 0010963058, indicando quién hace el ingreso. Esta solicitud se enviará a: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz.

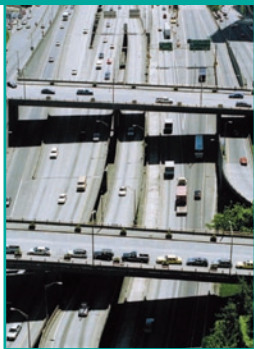

gaia zabaltzen

Ciudades sostenibles para el desarrollo humano

- 4** La ciudad puede considerarse una forma de integrar el hábitat doméstico en el espacio público para potenciar la satisfacción de las necesidades de la gente.

Enric Tello

jakinaren gainean

- 6** Agenda, albisteak, irakurleen iritzia.

eta gurasoek zer?

Pequeñ@s, pero ciudadan@s

- 25** La ciudad del futuro tiene que ser el espacio donde ciudadanas y ciudadanos nos encontremos y nos sintamos partícipes en nuestra sociedad y en nuestro entorno

Teresa Llobet

begiratokia

La ciudad de l@s niñ@s

- 26** Francesco Tonucci nos comenta algunos aspectos de su famoso proyecto. La educación ambiental es una nueva manera de entender las relaciones sociales: una apuesta por una sociedad participativa.

klasetik at

- 28** Hiria oso leku aproposa da era guztietako ingurumen jarduerak egiteko: arazoak ezagutzeko... eta konpontzeko xedez.

baliabideak eskura

- 30** Hiria lantzeko baliabiderik onena hiria bera da. Hiri-inguruari atarramentua ateratzeko adibide batzuk eskaintzen dizkizuegu.

9

bitakora kaiera

Komunikabideetan hirigintza eta ingurumenari buruz irakurtzen ditugun eta beti galdetu behar izaten ditugun kontzeptuak

guztioi elkarlanean

Gizakiaren neurriko hiri batean gizarteratzea

- 10** Federico Baraibar eta Los Herrán zentroetako talde batekin joan gara Gasteiz neoklasikoan zehar. Orain arte inoiz erreparatu ez diegun xehetasunak aurkitu ditugu hirian.

eskolako eko-auditoretza

Hirian ikerlari

- 14** Ikastetxeak herritarren elkarrekin egiten duten lan bera egin dezake.

bizkor ibili gero!

Herritarrek kexak adierazteko lehiatila

- 24** Zuen udalerriko hirigintza arloaren arduradunen lekuan jarrita, herritarren kexa eta salaketei erantzun egin beharko diezue.

ekin eta ekin

Gure herria

- 16** Haur Hezkuntzarako ariketa.

Zazpi berdintasunak / zazpi ezberdintasunak

- 17** Lehen Hezkuntzako 1. ziklorako jarduerak.

Joan naiteke neure kasa eskolara?

- 18** Lehen Hezkuntzako 2. ziklorako azterlana.

Etxetik eskolarako bidea

- 20** Lehen Hezkuntzako 3. ziklorako ariketa.

Argazki rallya

- 21** Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 1. ziklorako irteera.

Leihotik dakusagun paisaia

- 22** Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 2. ziklorako hausnarketa.

Hiri jasangarria da gurea?

- 23** Batxilergo eta Heziketak Zikloetarako azterketa.

Ciudades sostenibles para el desarrollo humano

Enric Tello

de Ecologistas en Acción

Cosa fa qui, questa gente? Perché è vissuta? Perché vive? è una domanda piena di vitalità, e, anche, di sensualità. La risposta è storica, oppure strana: insomma, ha caratteri classici di mistero e di chiarezza. In quante migliaia di città e di villaggi, l'uomo, nei suoi viaggi, si è imbatuto, facendosi questa domanda, e arricchendosi con la risposta (anche sospesa, o sbagliata, che si è saputo dare)... (1)

Pier Paolo Pasolini, Il Caos (1969)

¿QUÉ HACEMOS TANTA GENTE viviendo junta en este lugar? ¿Cuántas veces nos ha cruzado ese interrogante por la mente, atrapados en un atasco de tráfico a la vuelta de un fin de semana? Existen muchas respuestas a la pregunta vital de Pier Paolo Pasolini. La cultura de la sostenibilidad aporta nuevas formas de ver la ciudad, más allá de la percepción caótica de un abigarramiento de edificios rodeado de lúgubres polígonos, vías de tren, barreras de autopistas y huertos con cercas de somier. La respuesta socioambiental puede incluso sonar paradójica: la ciudad es una forma de multiplicar la comunicación con el mínimo transporte. Es la organización social de la diversidad en la cercanía.

Esa forma de entender la ciudad como un espacio común cercano, denso y plural, relaciona la ciudad con dos nociones hoy emergentes en la consciencia social: el desarrollo humano y la sostenibilidad ecológica. Multiplicar las oportunidades de interrelación social es una condición imprescindible para aumentar las capacidades de opción de la gente, y hacer posible el desarrollo humano. La ciudad puede considerarse una forma de integrar el hábitat doméstico en el espacio público para potenciar la satisfacción de las necesidades de la gente.

Por eso, la primera característica de una ciudad para las personas que la habitan es, o debería ser, la cercanía

del acceso. El tamaño de la pierna es la medida áurea para la escala de un barrio agradable en cualquier ciudad habitable. El barrio es el lugar donde podemos satisfacer a pie nuestras necesidades más cotidianas. La densidad de comunicación no es sólo resultado de un ahorro en el consumo de suelo. Lo que de verdad permite la cercanía en el acceso es la mezcla de usos en el espacio: vivienda, trabajo, comercios, servicios, lugares de encuentro y ocio. A mayor diversidad y mixticidad, mayor riqueza de opciones y menor movilidad obligada. El espacio público, las calles y plazas que comunican todas esas funciones, es el entorno común que da calidez y carácter a la ciudad.

Considerar las ciudades un espacio local para el desarrollo humano significa entenderlas también como un ecosistema humanizado que se sustenta en un entorno mayor. Las ciudades no son nunca un punto aislado en el territorio. Son los nódulos de una gran red de interdependencias económicas, sociales y culturales sustentada en los sistemas naturales que mantienen su metabolismo. Por eso las ciudades también pueden ser vistas como un ecosistema humanizado que extrae energía, agua y otros materiales del medio ambiente, y le devuelve residuos de todo tipo. Sin esa *huella ecológica* global ninguna ciudad podría sostenerse.

Ocurre, sin embargo, que las tendencias económicas, tecnológicas y culturales dominantes hoy en la red urbana global minan la capacidad de sustentación de los sistemas naturales, mientras anulan la capacidad de la ciudad misma para potenciar el desarrollo humano. Destruyen, a la vez, la ciudad y la naturaleza. Esas formas de vivir, producir, consumir, generar residuos o moverse impiden satisfacer las necesidades de unas personas sin comprometer la satisfacción de las necesidades de otras, en el presente y el futuro. Por eso tenemos un problema con la sostenibilidad de nuestras ciudades.

El dominio del coche sobre la ciudad anula el espacio común de relación, convirtiendo las calles en carre-

(1)

¿Qué hace aquí esta gente? ¿Por qué ha vivido en ese lugar? ¿Por qué vive aquí ahora? Es una pregunta llena de vitalidad, de sensualidad incluso. La respuesta es histórica, o quizá extraña. Tiene, en suma, los clásicos caracteres de misterio y claridad. En cuántos miles de ciudades y villas el hombre, en su viaje, se habrá enfrentado a esa pregunta enriqueciéndose con la respuesta (incluso dudosa o equivocada) que ha sabido darse...

La ciudad del coche destruye la ciudad como espacio democrático para el desarrollo humano de las personas.

teras. Es decir, anulando la comunicación horizontal, a favor del tráfico motorizado transversal. Cuando la calle o la plaza se degrada transformándose en una carretera ruidosa, contaminada y peligrosa, la gente deja de emplearla para tejer sus lazos cotidianos y se refugia frente a un televisor en el espacio doméstico privado. El daño ecosocial no se reparte por igual. Afecta en primer lugar a las personas más sensibles o vulnerables: los niños que no pueden jugar ni andar solos en la calle, los mayores, muchas mujeres, los más pobres o la gente con movilidad reducida que integran la diversa y silenciada mayoría de los sin coche.

Menos del 40% de la población total posee carné de conducir, y una proporción menor lo utiliza en sus desplazamientos diarios. En las ciudades cuyo sistema de movilidad se basa en el coche privado, eso significa convertir en discapacitada a la mayoría de la gente que para desplazarse pasa a depender de un adulto, generalmente varón, con carné y coche. Cada vez más mujeres se ven atrapadas en ese modelo insostenible, que las convierte en taxistas obligadas y gratuitas para los desplazamientos en coche de los niños a la escuela o las actividades extraescolares, y de los mayores al médico. Una ciudad cuya movilidad se basa en el transporte público colectivo para los viajes a media o larga distancia, y en la hegemonía de los viajes a pie o en bicicleta de los desplazamientos a corta distancia, es una ciudad que capacita el desarrollo humano de la mayoría de las personas que residen en ella.

La ciudad del coche destruye la ciudad como espacio democrático para el desarrollo humano de las personas. Ese impacto socioambiental local va de la mano con su *huella ecológica* global. En una ciudad como

Barcelona el tráfico genera el 30% de las emisiones directas de gases de efecto invernadero (originadas en un 90% por los vehículos privados, que sólo resuelven el 25% de los desplazamientos internos diarios aunque ocupan el 60% del espacio viario urbano, mientras las tres cuartas partes de los viajes se realizan en transporte público y a pie). Un 32% de las emisiones de CO₂ y metano proceden de la quema y el vertido indiscriminado de residuos. El 38% restante lo origina el consumo de electricidad y gas en las viviendas y edificios.

Para absorber esas emisiones directas de carbono, cada ciudadano o ciudadana de Barcelona necesitaría una hectárea de bosque situada en cualquier parte del mundo. A esa *huella ecológica* energética debemos agregarle las superficies requeridas para su alimentación: media hectárea de cultivos diversos, más otra hectárea de pastos para la carne y casi dos tercios de hectárea en el mar para el pescado que ingiere anualmente. Añadiendo los edificios e infraestructuras construidos, la *huella ecológica* de Barcelona asciende a 3 hectáreas y cuarto por habitante. La biocapacidad actual del mundo sólo da para 1,7 hectáreas por persona, de modo que si todo el mundo pretendiera vivir como los habitantes de Barcelona necesitaríamos dos Tierras. Si todos pretendiéramos hacerlo con las 10 hectáreas que requiere cada habitante de los Estados Unidos, necesitaríamos seis Tierras. Pero sólo tenemos una.

El movimiento de ciudades y pueblos hacia la sostenibilidad es una respuesta a ese desafío. A través de las Agendas 21 Locales (una sucesión de planes de acción consensuados participativamente a partir de un diagnóstico compartido), las ciudades y la ciudadanía que apuestan por otro modelo de desarrollo humano ecológicamente sostenible buscan cambiar las tendencias hoy dominantes actuando localmente para cambiar globalmente. En Euskadi como en Porto Alegre, en Curitiba como en Barcelona, en Heidelberg, Granada, Hannover, Calvià o Bremen como en Kerala o Ciudad del Cabo. En cualquier lugar donde la gente empiece a comprender que compartimos una sola Tierra, y que no vale invadir el espacio ambiental ajeno. La sostenibilidad sólo es una nueva palabra para invocar la justicia, una vez hemos traspasado los límites de la biosfera y empezamos a atisbar que formamos parte del mismo género humano.

¿Qué se está haciendo aquí?

Son ya 60 los municipios vascos que están implicados en la elaboración de sus Agendas 21.

Entre ellos se encuentran:

Astigarraga, Basauri, Bilbao, Donostia, Eibar, Elorrio, Eskoriatza, Gernika-Lumo, Getxo, Legazpi, Santurtzi, Tolosa, Villabona, Vitoria-Gasteiz...

Más información en la dirección electrónica: Agenda21@ej-gv.es

Departamentos de Ordenación del Territorio, Vivienda y Medio Ambiente y Educación, Universidades e Investigación del Gobierno Vasco

■ Proyecto para un centro educativo de calidad ambiental (curso 2001-2002).

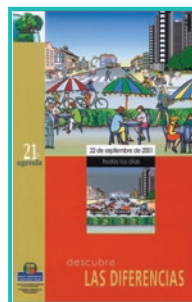
El personal del CEIDA, junto con especialistas de la UPV, asesora a todos aquellos centros interesados en participar en este proyecto. El objetivo principal apunta a la mejora ambiental del centro, de los procesos educativos y de las personas. Para ello se crean grupos de debate y se ponen en marcha planes de acción. Aquellos proyectos que reúnan las condiciones técnicas y educativas (calificadas por una comisión de valora-

ción) serán considerados como Proyectos de Innovación Singular y subvencionados económica y organizativamente. (Más información en los diferentes CEIDAS).

Campana La ciudad sin mi coche

Por segundo año consecutivo, varios ayuntamientos vascos harán suya esta campaña mundial, cuyo objetivo es concienciar a la población sobre la necesidad de racionalizar y limitar el uso del automóvil.

Además de los ayuntamientos, el

Departamento de Ordenación del Territorio, Vivienda y Medio Ambiente del Gobierno Vasco hará pública su propuesta para impulsar un compromiso ciudadano favorable a los medios alternativos al vehículo particular. A lo largo de los días 21, 22 y 23 de septiembre, se formularán estas alternativas, enmarcables dentro de los planes de la Agenda 21 local de cada municipio.

I Foro Estatal sobre gestión integral de zonas costeras

El Palacio de la Magdalena de Santander acogerá del 2 al 5 de octubre este congreso, que contará con la presencia de autoridades científicas de ámbito estatal.

Afid Congresos.
© 942 318 180

CELEBRADOS EN DERIO, LOS X ENCUENTROS TERRITORIALES DE EDUCACIÓN AMBIENTAL

Como cada año desde hace ya una década, el CEIDA organiza una jornada de información y encuentro, que se celebra alternando centros de enseñanza de los tres territorios históricos de la CAPV. Este año la cita fue el 5 de junio en la Escuela Agraria de Derio. Bajo el título *¿Qué comemos?*, se trataron temas relacionados con la calidad alimentaria y los problemas que han ocupado la actualidad informativa de toda Europa este último año: la fiebre aftosa y la llamada enfermedad de las vacas locas. Para conocer más de cerca estos temas, contamos con Josu Larrinaga, coordinador técnico de Bizkaia del sindicato agrario EHNE,

que disertó sobre la situación de la agricultura en la Unión Europea. Seguidamente, se presentaron las experiencias de dos centros: el huerto escolar del CEP Pagasarribide, y el trabajo sobre alimentación del CEP Kueto, de Sestao. A continuación, Xarles Cepeda, miembro de la asociación Urdaibaiko Galtzagorriak, presentó la experiencia de su colectivo en la creación de la Red de semillas de Euskal Herria, con la que se pretende preservar las especies de cultivo autóctonas.

Tras el *hamaiketako*, se hizo una visita al propio centro anfitrión, en la que se pudieron observar las principales actividades que allí se desarrollan, así como las instalaciones con que cuenta la Escuela Agraria para formar a las futuras generaciones de baserritarras.

La última charla corrió a cargo de Ramón Juste, de los laboratorios NEIKER, que explicó el proceso de análisis y control de la encefalopatía espongiforme o mal de las vacas locas, que esta empresa desarrolla en nuestra comunidad por encargo del Gobierno Vasco.

LA CIUDAD SOSTENIBLE SÓLO EXISTIRÁ EN LA MEDIDA EN QUE SEA UN ENTORNO APTO PARA LA INFANCIA

Ésta ha sido una de las principales conclusiones de los II Encuentros que bajo el lema *La ciudad de los Niños* se desarrollaron del 7 al 9 de junio en Madrid.

La asociación AEDUCA ha recogido la propuesta de participación ciudadana en el modelo de ciudad que con el mismo título formulara Francesco Tonucci, presente en los encuentros. En torno a esta propuesta se han dado cita profesionales de la educación, reponsables políticos y personal técnico de municipios del estado en los que se ha implantado el *Consejo de los Niños*, como órgano consultivo y herramienta práctica para saber lo que los niños y las niñas esperan de la ciudad.

SE ENTREGARON EN BILBAO LOS PREMIOS DE LA CAMPAÑA EKOLOGIA ESKOLARA

Coincidiendo con la celebración del Día Mundial del Medio Ambiente, tuvo lugar en el salón árabe del Ayuntamiento de Bilbao la entrega de los premios EKOLOGIA ESKOLARA de este curso. En esta edición, la cuarta desde que comenzara la campaña, han participado catorce centros de enseñanza, que han desarrollado a lo largo de todo el curso actividades medioambientales tanto a nivel de alumnado, como de profesorado y familiar, a través de las asociaciones de padres y madres.

Este año se ha contado con la colaboración de las cooperativas REZIKLETA, dedicada al reciclaje y ORBELA, de educación ambiental, que han realizado talleres sobre el compost y la fabricación de juguetes reciclados, así como salidas sobre el entorno urbano.

LEGORRETA PONE EN MARCHA LA PRIMERA ESCUELA SOLAR

El centro educativo Ugaro Herri Ikastetxea de Legorreta inauguró el pasado 25 de abril una instalación fotovoltaica, con una potencia de 1.100 vatios, que convierte la luz solar en electricidad. El proyecto, que está enmarcado en la Red de Escuelas Solares de Greenpeace, convierte el centro educativo en generador de energía totalmente limpia que evita la emisión de 500 kilos de CO₂ anuales. La escuela ha instalado 10 paneles solares fotovoltaicos en la fachada sur del edificio. La compañía eléctrica deberá pagar 66 pesetas por kilovatio/hora producido en el centro. En opinión de Jose Luís García Ortega, responsable del proyecto Greenpeace Solar, *no se puede desperdiciar la energía no contaminante que recibimos del sol.*

GREENPEACE

SE CELEBRÓ EN BILBAO EL II CONGRESO SOBRE SISTEMAS INTELIGENTES DE TRANSPORTE (SIT)

El Palacio Euskalduna acogió entre el 20 y el 23 de Junio el II Congreso Europeo de SIT bajo el lema *La ciudad en la punta de los dedos*. En el encuentro, al que acudieron 800 congresistas, se debatieron los desafíos de la implantación de SIT en ciudades de tamaño medio, donde habita la mayoría de la población europea. Las ponencias hicieron especial hincapié en la necesidad de que las autoridades públicas y los operadores de transporte se unan al sector financiero y de seguros, a los medios de comunicación y proveedores de internet para crear un nuevo sistema de intercambios que favorezca la creación de redes de transporte eficiente y mecanismos de información en tiempo real. La Diputación de Bizkaia presentó la web www.bizkaimove.net.

Toki arazoak direla eta, IHITZAk beretzat gordetzen du jasotzen dituen gutunak osorik ez argitaratzeko eskubidea. Makinaz idatzirik 30 lerrotik beherako testuak bidaltzea erregutzen dizuegu. Gutunetan egilearen sinadura, beraren datuak eta harremanetarako telefono zenbaki bat jarri behar dira. Ez zaio inori egileen telefono zenbakirik ez helbiderik emango.

IHITZA se reserva, por motivos de espacio, el derecho de no publicar íntegramente las cartas que se reciban. Se recomienda que no excedan las 30 líneas mecanografiadas. Las cartas deben estar firmadas e incluir los datos de quien escribe y un teléfono de contacto. No se facilitarán teléfonos ni direcciones de los/as autores/as.

Zer moduz dabil Amurrio ingurugiro kontuetan?

Apirilean Zaraobe institutuko 3. DBHko talde batek Ana Crespo gure irakaslearekin batera *Hirian* proiektuaren esperimentazio fasean parte hartu genuen. CEIDAK luzatu zigun gonbidapena, baita lana zertan zetzan azaldu ere; udal-teknikari batek ingurugiro adierazle batzuei buruzko datuak eman zizkigun; eta asteazken goiz batean ekin genion lanari.

Hasteko gure azturen inguruko galdera sorta bati erantzun genion, batetik, norberaren ingurugiro-eragina antzemateko, eta bestetik, eguneroko esperientzian oinarrituta, gure

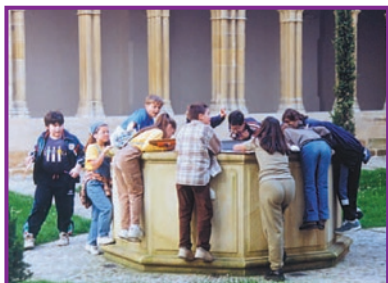
herrian bizi kalitatea eta ingurugiroarekiko harremanak hobetzeko falta zaigunaz hausnarketa egiteko.

Gero hiru taldetan banatuta, eta berriro ere fitxa batzuen laguntzaz, ibilbide desberdin bana egin genuen herrian zehar ingurugiro egoera ikertzeko: kaleak, oinezkoek topatzen dituzten oztopoak, aparkatzeko erak, garraio publikoa, zarata, berdeguneak, argiztapena, etxebizitzak, etab. Ibilbideak luzeak ziren eta aztertu beharreko

atalak ugariak. Landa-lan hau nekeza izan zen benetan! Ondoren berriro itzuli ginen ikastetxera eta bertan, bildutako informazioa aztertu eta gero, hobetzeko proposamenak egin eta eztabaidatu genituen, azkenean alkateari guztion iradokizun-zerrenda helarazteko.

Hurrengo astean gutako bost ikasle alkatearekin bildu ginen, guk antzemandako hutsuneen aurrean udalaren erantzuna ezagutzeko. Alkateak banan-banan azaldu zigun gure iradokizunei zegokienez udalak zuen jarrera. Izan ere, esan zuenaren arabera, gure proposamen gehienak sartuta zeuden jadanik udalaren agendan eta sartu gabe zeudenak aintzat hartuko zituela agindu zuen. Datorren urtean ikusiko dugu zertan aurreratu dugun. Alkateak gure lana goraiatu zuen eta gai guzti hauek eztabaidatzeko institutura etortzeko prest azaldu zen. Amurrio badabil!

ANA CRESPO. ZARAOBE INSTITUTUA

Bermeoko ibilbidea

Amara metodologiaren barruan ikerketa izeneko gela bat dago 2. Zikloan. Ikerketa gelan *Hiria* izeneko txokoa dago. Txoko honetan ibilbide bat aukeratu behar duzu eta hango interesdun eraikinak, pertsonaia ospetsuak... ezagutu, aztertu eta ikasi behar dituzu.

San Frantzisko Eliza eta klaustroa monumento historiko artistikoak dira, Bizkaiko zaharrenetarikoa eta gotiko motakoak. Klaustroa berriztu dute eta argazkian ikusten denez, oso polita da.

SAN FRANTZISKO HERRI IKASTETXEA
(BERMEO)

Sostengarritasuna dela eta

Sostengarritasun berba jende askoren ahotan bolo-bolo dabilen berba duguna da, politikariena barne. Sarri askotan beraren inguruan zertaz ari garen hitz egiten argi egongo balitz bezala, denbora eta denbora luze ematen dugu, azkenean, gauzak lotu behar diren momentuan, hasierako adostasunak bertan behera gelditzen direlarik.

Hiri sostengarriak direla eta, geure komunitateetan asmo handiak daude: populazioaren gehiengo urte gutxitan Agenda 21ean sartuta egongo dela dioskue politikariek. Hiri sostengarriak planteatzerakoan ingurugiro arazoez berba egiten dugu, baina neure kezka zera da: zer ulertzen dugu ingurugiro arazoz? Ingurugiro arazoz jo daiteke norberaren hizkuntzaren egoera gero eta larriagoa izatea? Zein da komunitate elebidunean euskerak izan beharko lukeen lekua? Gaztelaniarena komunikabide, kale, zerbitzu eta abarretan argi baitago. Hiritarrok zerbitzu guztiak geure hizkuntzan jasotzeko eskubidea hirien sostengarritasunaz mintzatzen denean kontuan hartu beharko litzeteki? Hiri sostengarrien helburu nagusietariko bat hiritarren partaidetza da, eta haxe posible ote da hiritarrok norberaren eskubideak betearazteko dugun tresnaren erabilera murriztuta baldin badaukagu?

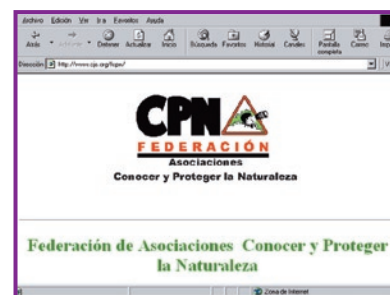
Bilbon, 2000ko azaroan ospatutako Hiri osasuntsuen aldeko kongresuan hiri sostengarriek hiri osasuntsuak izan behar dutela argi utzi baldin bazen ere, egindako hitzaldi eta antolaketa guztiak gazteleraz izan ziren. Ez al da osasuntsua euskaldunok harremanak izatea, hitzaldiak euskeraz entzutea eta edozein momentutan hizlariei euskeraz berba egitea? Geroztik, Guggenheimen egindako beste jardunaldi batzuetan ere, euskeraren presentzia eza argi gelditu zen.

2001. urtea Europako hizkuntza minorizatuaren urtea den arren, argi dago politiko batzuek dituzten jarrerak euskera bultzatzearen aldekoak ez direla (nahiz eta beraien adierazpenetan jasangarriaren aldeko berbak ahotik kanporatu).

Nire ustez, Euskal Herriko hirien sostengarritasuna bidera nahi badugu, euskeraren presentzia bultzatu beharko genuke. Hau horrela ez bada, ipuinetan esaten den legez, *hau horrela bada edo ez bada, sar dadila kalabazan eta ager dadila Euskal Herrian ez den plazan*.

Ez dut uste jasangarritasuna egiazkoa izango denik, ipuina baino.

BEGO BURGOA

Federación de Clubes Juveniles: Conocer y Proteger la Naturaleza (CPNs)

Desde estas líneas, os invitamos a conocer nuestra red de ONGs juveniles y la posibilidad de colaborar con ella. La página web de la Asociación Conocer y Proteger la Naturaleza es www.cje.org/fcnpn y en ella se cuenta quiénes forman la asociación, cuántos grupos están integrados y sus correspondientes formas de contacto. También ofrece información sobre actividades, jornadas, etc.

CPN- JOTAKE
C/ Andalucía, 45 - 4º C 10002
VITORIA-GASTEIZ
© 945 26 39 32

Los y las jóvenes que integran el grupo CPN Jotake realizan excursiones a espacios naturales de su zona de trabajo, para divulgar los valores que poseen.

bitakora kaiera

hiri. iz. Orokorrean populazio ugaria duen espazioa, non nekazaritzakoak ez diren jarduerak nagusitzen diren. || **2.** Bertako kale eta eraikinen multzoa. || **3.** Hiri espazioa, landa espazioaren aurkakotasunez. || **4.** Edozein hiritako udal edo kabildo. || **5.** Antzina, hiribilduek baino gailentasun handiagoa izaten zuen biztanlegunea, handia normalean.

HIZTEGITXOA

Agenda 21: Garapen jasangarria lortzeko programa globala, bai ekonomi, gizarte eta kultur alderdiak, bai ingurumenaren babesari dagozkionak hartzen dituena. Nazio Batuek, Rio de Janeiron 1992an, Ingurumen eta Garapenari buruz egindako Konferentzian onartu zen.

Garapen jasangarri: Egungo belaunaldiaren beharrezkoak asetzeko etorkizuneko belaunaldiak berenak betetzeko izan behar luketen gaitasuna arriskuan jartzen ez duen garapenari deritza.

Hiri eta Herri Jasangarrien aldeko Europako Kanpaina: Europako hiri eta herriak tokian tokiko jasangarritasunaren alde lan egin dezaten bultzatzeko eta

laguntzeko Europako erakundea. Hiri eta Herri Jasangarriei buruzko Europako Lehen Konferentzian eratu zen, 1994an. www.sustainable-cities.org

Ingurumenari buruzko Udal Ordenantza:

Udal Araubidea Europako, Estatuko eta Autonomia Erkidegoko antolamenduekin bateratzeko xedapenen multzoa da, ingurumenaren babesa, beraren kalitatearen hobekuntza, pertsonen osasunaren babesa eta baliabideen erabilera zuhur eta arrazionala lortzeko sistema bakarra eratzen duena.

Tokiko Agenda 21: Udalerrri bakoitzak Agenda 21ez egiten duen zehaztapena da. Horretarako, udalerrriko ingurumen, ekono-

mi eta gizarte politiken gaineko Egiturazko Udal Plana taxutzen da, jasangarritasun irizpideetan eta ordezkari politiko, udal teknikari, inplikaturiko eragile eta herritarren parte-hartze eta erabakietan oinarritua.

Udaleko Ingurumen Kontseilua: Toki administrazioek interesa duten gizarte eragileekin —hala nola ikastetxeekin, natura babesteko taldeekin, elkarte profesionalenekin, kontsumitzaile taldeekin...— udalerrriko ingurumen arazoei buruz eztabaidatzeko eratzten duten kontsulta-organismoa da (ingurumen arlokoa). Beraren helburua gizartearen parte-hartzea sustatzea eta, bidezko denean, udal administrazioak ingurumen arazoei eman beharreko erantzunak adostea da.

Iturria:

- ♦ **Tokiko Agenda 21 Euskadiko udalerrietan ezartzeko eta garatzeko gida praktikoa // Guía práctica para la implantación y desarrollo de la Agenda Local 21 en los municipios de Euskadi.** Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro Saila. Donostia, 2000.

AURKIBIDEA

10 Guztiok elkarlanean Gizakiaren neurriko hiri batean gizarteratzea	17 Zazpi berdintasunak, zazpi ezberdintasunak Lehen Hezkuntzako aktibitatea (1. zikloa)	22 Leihotik dakusagun paisaia Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako hausnarketa (2. zikloa)
14 Eskolako eko-auditoretza Hirian ikerlari	18 Joan naiteke neure kasa eskolara? Lehen Hezkuntzako ikerlana (2. zikloa)	23 Hiri jasangarria da gurea? Batxilergo eta Lanbide Heziketako ikerketak
16 Ekin eta ekin	20 Etxetik eskolarako bidea Lehen Hezkuntzako ariketa (3. zikloa)	24 Bizkor ibili gero! Herritarrek kexak adierazteko leihatila
16 Gure herria Haur Hezkuntzako ariketa	21 Argazki rallya DBHko irteera (1. zikloa)	

Gasteiz Neoklasikoan zehar

Gizakiaren neurriko hiri batean gizarteratzea

Euskadiko hiriburu administratiboa bizitzeko hiri egokiaren adibide aipagarria dugu. Tamaina ertainekoa da eta elkartzeko zein aisialdia emateko toki ugari ditu; alegia, gizakiaren neurrira eginikoa da. Hiri oro erakunde fisiko eta soziala da aldi berean, eta beraren bilakaera hiri taxutu, diseinatu eta aldatu zuten giza taldeen kultur historiarekin loturik dago. Gasteizko Udaleko Hezkuntza Sailak hiri ikaskuntzaren helburu eta eragile gisa aurkezteko xedea duen programa bat prestatu du ikasleentzat, baliabide didaktiko egokiak biltzen dituen. Federico Baraibar eta Los Herrán zentroetan Zereginen Ikaskuntzan diharduen talde batekin abiatu gara Gasteiz Neoklasikoa ezagutzera.

MONTEHERMOSO JAUREGIA. Hortxe hasten da Gasteiz Neoklasikoko gure ibilbidea. Han ditugu zain irakasleak, Teresa Antón (Federico Baraibar BHI) eta María Ángeles Cruz (Los Herrán BHI). Talde horiek Gizarteratze programa bat garatzen ari dira, *komunitatea bera ezagutzeko eta non dagoen, zer aldaketa gertatu diren eta bertan nola jokatu behar dugun jakiteko asmoaz*, María Ángelesek azaldu digunez.

Ikasleek gogoko dituzte horrelako jardura osagarriak, *ikasleentatik irteteko edozein proposamen pozez hartzen du taldeak*, diote. Irakasleek aldeztu aurretik prestatu dituzte ibilbidearen alderdi batzuk, DBHko 3. eta 4. mailako 15 ikasleko talde hau —bizipenak integratzeko lan eta ahalegin berezia beharrezkoak dituen— ohitu dadin.

Montehermoso Jauregian, irteera hasi baino lehen.

Toni Márquezek, Hezkuntza Arloarentzat lan egiten duen gidariak, diapositiba emanaldi batekin hasi du bisita; horretan, hasierako ibilbidearen oinarritzko arkitekтура-osagaiak azaltzen dira: Andra Mari Zuriaren plazak, Udaletxea dagoen Plaza Berriak, Arkupeak, San Migel Plazak eta Aihotz Plazak dirdiratsu jartzen dituzte taldekiddeen jakingurazko begi urduriak. *Gidariak ezin hobeto egokitzen ditu azalpenak ikasleen gaitasunetara; gero, ikasgelan berriro mintzatuko gara irteerari buruz, ikusi dugun guztia gogoratzeko; hezkuntzan funtsezkoa da arreta lantzea, diosku María Ángelesek.*

Gasteizen zehar

Taldeak, aurtan, Udaletxea eta Gasteizko Erdi Aroko gunea bisitatu ditu aurretik. Zereginen Ikaskuntzari dagokionez, *16 eta 20 urte bitarteko ikasleak hartzen ditu eta helduarorako prestatzeko bide izan nahi du; lau alor garatzen ditugu: komunikazioa, lana, gizarte trebetasunak eta gizarteratzea. Gure asmoa inguru hurbila ezagutarazi eta gozaraztea da, azaltzen digu Teresa Antónek, Federico Baraibar Institutukoak. Gidariaren lana ibilaldian zehar ikusten dena nabarmentzean datza; baina taldeari atentzioa gehien eman diezaioketen gertakizun eta gorabeherak azaltzen ditu, batez ere. Zorte handia du, gidariak taldearen berezitasunak aintzat hartuta egokitu delako ibilbidea.*

Judith Fernándezek Andra Mari Zuriaren plaza du gogokoena, eta behin eta berriz eskatu digu erre-

portaian hala agerraraztea: *izugarri gustatzen zait; lehenago ere banuen ikusita, eta uste dut hobeto zaindu beharko genukeela. Horren ikaskidea, Javi Valladares, iritzi berekoa da: zaindu egin behar dugu ingurua, paperik bota gabe edo, botaz gero ere, batuz ondoren; dena den, Gasteiz oso ondo zaindurik dago.*

Márquezek, bitartean, Plaza Berria deskribatzen digu, haren eraikuntza 1781ean hasi zela azalduta. *Zertarako balio du arkupeak?, Orain dendak daude, baina, zer zegoen lehen?; taldeko guztiek aho batez erantzuten dute, batzuetan euren hezitzaileen laguntzaz. Plazaren alderdi arkitektonikoak ditugu orain mintzagai: forma, materialak, leihoak, zutabeak, etab. Márquezek oinarritzko kontzeptuak azpimarratzen ditu behin eta berriz, eta azalpenekin gazteak liluraturik eta, aldi berean, jakinminez urduri dabilta. Oinezko batzuek agurtu egiten dituzte ezagutzen dituzten neska-mutilak. Horien arreta erakartzeko, Márquezek murrua eta fatxadak bereizten ditu, horien osagai garrantzitsuenak —leihoak, erantzuten du talde osoak— azpimarratuz. Aldi berean, eredu arkitektoniko ezagun batzuk ekartzen ditu hizpidera adibide gisa, Bilboko Guggenheim Museoa, esaterako. Taldeak jakinguraz segitzen du Arkupera eta San Migel Elizarantz. *Niri izugarri gustatu zait Plaza Berria, dio Alberto Lópezek.**

Eraikin hori beste hau baino altuagoa da, baina, behetik begiratzean, zer ikusten dugu?, galdetzen

die Márquezek; *arkuak, erantzuten diote; horrexegatik deitzen zaio Arkupea, azaltzen die gidariak. Beraren eta ikasleen arteko etengabeko elkarrizketak Gasteiz eder bezain enigmatikoaren oinarritzko alderdiei sakonago erreparatzeko aukera ematen du.*

Andra Mari Zuriaren plaza

Plaza hau zabalgunen neoklasikoaren ostean eratu zen, baina, hiriko bazter ezagunenetakoa denez, gidariak sartu egiten dute ibilbidean. Andra Mari Zuriaren Plaza Plaza Berriaren eta Hedegile, Zapatari eta Errementari kaleen artean geratutako hutsartean eratu zen. Hasieran, zuhaitzez beteriko espazio zabala zen, han edo hemen sakabanaturik kioscoren bat izaten zuena, eta bertan paseatzen ziren gasteiztarrek, edo hizketan aritzen ziren, solasaldi inprobisatuetan. Hainbat motatako jarduerak antolatu izan dira plazan bere historian zehar: merkataritza, ganadu erakusketak, zezenketak, herri ikuskizun eta antzezpenak...

Azken urteotan herritarren gozamenerako berreskuratu diren

Taldeak ibilbideari ekiten dio, Gasteizko goi-aldetik abiatuta.

eremuen adibide esanguratsuene-tako bat da: tamaina ertaineko hiri-inguru bideragarria da, jendea elkartzeko tokiak, parte hartzeko bitartekoak eta saltoki txiki eta ondo banaturikoak batzen ditue-na, landa inguruan integraturik dagoela. Gune hori zaharberitu-rik, hirigintzako adituek *Gasteiz Eredua* derizatena sortu da. XVIII. mendearen amaieran eta XIX.aren hasieran, Olagibel, Pérez, Saracíbar eta beste arkitekto batzuek diseina-tu zuten gure ibilbidean aztertzen ari garen monumentu-gunea. Ibilbideak arkitektura estilo horren ezaugarri garrantzitsuenak jartzen ditu begien aurrean: arrazionalta-suna, neurritasuna eta forma ore-katuekiko atsegina.

10.000 ikasle programaren barruan

Gasteizko Udaleko Hezkuntza Sai-lak 10.000 ikasle mugiarazi zituen 1999-2000 ikasturtean *Vitoria-Gasteiz, Heziketarako espazioa* pro-gramaren bidez; *Udalaren aurre-kontua dela-eta zail samarra bada ere, unitate didaktiko berriak argita-ratu ahala, Udaleko Hezkuntza Saila ibilbideen eskaintza ere areagotzen*

XVIII. mendeko Plaza Berriko osagai artitektonikoak aztertzen, Toni Márquez gidaren eskutik.

ari da. Ikastetxeek egitasmoari egin dioten harrera ona eta parte-hartze handia aurrera jarraitzeko pizgarri onak dira, adierazi dute Sailekoek. Programa taxutzean, 65 unitate didaktiko prestatzea aurreikusi da, honako sei eduki multzo hauetan sailkatutik: hiria —antolakundea eta komunitatea—, alde histori-ko-urbanistikoak, azpiegitura zer-bitzuak, gizarte zerbitzuak, natu-raguneak eta erakundeak.

Sheila González ikaslea gurekin dator ibilbide hezigarri honetan; amaieran, bere iritzia emateko gogotsu azaldu da: *Elizako Arkuak gustatu zaizkik gehien. Gainera asko ikasten dugu; gainera, gero, etorri ez den beste irakasle edo lagunen bati*

kontatzeko aprobetxatuko dugu. Gasteizen gutxien gustatzen zaidana trafikoa da, autoek ez dizute-eta pasatzen uzten. Toni Márquezek, Begira-ko gidariak, esan digunez, ikasleek, gaur egun, ikusizko kul-tura handiagoa dute; bisita ikasge-latik kanpo garatzen denez eta tal-dea ezagutzeko oso denbora laburra dugunez gero, gure helburu nagusia parte har dezaten lortzea da. Sailaren hezkuntza programak, besteak beste, monografiko ba-tzuk ere hartzen ditu (arte San Pedro Elizan eta Udaletxean); horietako batzuk —hiriko fauna, adibidez— sarturik egon ziren jadanik programan, ikastetxeek eskatzen ez zituztelako desagertu diren Unitateetan.

María Ángeles eta Teresaren hitzek ezin argiago uzten dute: *tal-dea izugarri gozatu da ibilbidean eta, gainera, egunero ikusten dituz-ten baina oharkabean geratzen zaiz-kien eraikinei buruzko gauzak ikasi dituzte. Gasteiz Neoklasikoak gero arte esanez agurtzen du taldea. Bertako kaleetan egunero pasea-tzen garenon begientzat ezkutuan dagoen hiri bat aurkitu dute, giza-kiaren neurrira eginiko hiria.*

Andra Mari Zuriaren aurrean, plazak zeukan funtzinoaren nondik norakoak ezagutzen.

Beste esperientzia interesgarri batzuk

Ideia bat daukat: Segovia

Segoviako Udaleko Hirigintza Arloak, Gaztela eta Leoneko Juntak, CENEAMek (Ingurugiro Ministerioak) eta Segoviako Unibertsitate Eskolak *Educación Ambiental en la Ciudad* izenaz antolatutako programaren barruan, *Ideas Felices para mejorar Segovia* izeneko lehiaketa eratu zen. Deialdiaren helburua akueduktu erromatarrek zeharkatzen duen hiriaren ingurumenaren egoera hobetzeko ideia bideragarri, berritzaile eta sortzaileak, edo ideia soilak ere, biltzea zen. Lehiaketa, ikasturtean zehar inoiz programako material zein jarduerak landu edo ezagutu zituzten Segoviako hiriburuko Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikastetxe guztiei zuzendu zitzairen. Ideia bakoitza parte hartzeko fitxan idazten zuten ikasleek eta, nahi izanez gero, argazkiak, marrazkiak, datuak, taulak, mapak eta abar erantsi ere. Honako irizpide hauek ebaluatu ziren: ideiarekin bideragarritasuna, hiriarentzako garrantzia, originaltasuna, argitasuna, erakargarritasuna eta, azkenik, aurkeztutako informazioaren zehaztasuna. Zirkulazioa, energia, ura, zarama, zarata, kutsadura, hirigintza eta hiri inguruko berdeguneak izan ziren ikasleek jorratutako gaiak.

Era berean, ingurumen hezkuntzako *Hola, Segovia, ¿qué tal estás?* izeneko proiektuak gizarte-riaren ondare den hiri horren ingurumenaren egoera aztertu zuen. Segoviaren onura handietako bat, ziurrenik, hiria bera da, eskaintzen duen bizi-kalitatea

dela eta. Eragozpenen artean, proiektuak erdigunera iristeko zailtasun handia jarri zuen agerian, Hirigintza Plan Orokorra *oso zaharra delako eta tokian bertan taxutu ez zelako*.

Hiri Hezkuntzako URBANET proiektua

Hilda Weissmann, Bartzelona.

URBANET Europako Batzordeak finantzaturiko Hiri Hezkuntzako proiektua da eta bertan Espainia, Frantzia, Grezia, Holanda, Italia eta Portugaleko hainbat entitatek hartzen dute parte. 2000ko otsailan hasi eta ekainean amaitu zen. Helburua hiri hezkuntzako baliabideak, programak, esperientzia esanguratsuak eta jardunbide egoikiak aurkitzea zuen. Bilaketaren emaitza web gune batean eta CD-Rom batean bildutako fitxetan laburbildu da.

Estatu espainiarraren parte-hartzea Ingurumen Hezkuntzako Kataluniako Elkartearen esku etorri zen. Horrek, lan esparruaren zabalera dela eta, Kataluniako lurraldeari erreparatu dio bereziki, nahiz eta, ondorengo faseetarako, webeko informazioa gaurkotu eta beste erkidego batzuetako esperientzia eta baliabideekin osatzeko asmoa dagoen. Web gunea eta CD-Roma hezkuntzako etapa guztietako irakasle eta ikasleei, haur zein gazteekin zerikusia duten erakunde edo elkartei, estamentu politikoei, zerbitzu publikoetako

funtzionarioei eta gaia interesatu ahal zaien pertsona guztiei zuzentzen zaizkie.

Hiri hezkuntzari, hiritartasuna sustatzeko funtsezko ardatza den aldetik, hainbat irizpidetatik datorkio garrantzia; batez ere, Europako biztanle gehienak hirietan bizi direnez gero, hiri hezkuntza berebizikoa da herritar aktibo eta arduratsuak garatzeari begira. Bestalde, komeni da informazio bilketa errazten duten ekimenei laguntzea, sareak eta harremanak eratzeke eta beste leku batzuetako esperientzietan izandako arrakasta eta zailtasunetatik ikasteko xedez. Interesgarria da, halaber, informazioa bildu ez ezik, materiala batu, hautatu eta sailkatzeke metodologia izatea, ondoren, hausnarketa, ikerketa eta prestaketa prozesua amaiturik, programak, baliabideak edo esperientziak aukeratzeko irizpideak zehaztu ahal izateko.

Gure herria

Unitate hori egileek garatutako proiektu batean oinarrituz prestatu zen. Proiektuak azpimarratu egiten du inguruak Haur Hezkuntzan duen garrantzia. Materiala gure lurraldeko edozein ikastetxetan erabili ahal izateko taxutu da, eta bertan honelako edukiak garatzen dira: norberaren identitatearen eta autonomiaren alderdi batzuk, esparru sozial eta fisikoa, komunikazioa eta irudikapena, prozesuaren ebaluazioa eta ingurumenaren hobekuntzak. Proposatzen diren jarduerak ikasleek hurbilen duten ingurunea aztertzea dute helburu, baita haurrak gertuko ingurune hori inguru zabalago baten atala dela ohartaraztea ere.

Egilea: Rosa Maiztegi.

Saiakuntza: Goizane Aretxabaleta, Idoia Urtiaga eta Nekane Elu.

Koordinazioa: CEIDA.

Eusko Jaurlaritza. Gasteiz, 1998.

Hiriari buruzko eko-auditoretza planteatzea ataza handi eta zailegia da guretzat. Hala ere, zeregina erraztearren, hiriaren edo auzoaren alderdi zehatz bat aukeratu ahal dugu aztergai.

Hiriko eragile fisiko, sozial eta kulturalak eratzen dute ikasle gehienek bizipenak garatzen direneko ingurumena. Hiria osatzen duten auzoetako inguru fisiko, sozial eta kulturalaren ezaugarri nabarmengarrienak ezagutzeak giza jardueren eta ingurumenaren arteko erlazioak ulertzeko eta ikasleengan inguruan duten munduarekiko jakingura pizteko aukera emango digu.

Hirian ikerlari

Intxisu ikastolako talde bat, San Inazioako auzoa aztertzen.

EKO-AUDITORETZAREN BIDEZ, ezagutza berriak barneratzeaz gain, hirigintzako jardunbideen, osasunaren, ingurumenaren eta bizi-kalitatearen arteko erlazioez ohartu ahal gara. Horrez gain, eko-auditoretzak hiriak bizitzeko toki egokiak izan daitezen, banaka eta taldeka esku hartu beharra daukagula ikusaraziko digu. Era berean, parte hartzea oinarri duten jarrera eta jokabideak sustatuko ditu; adibidez: alternatibak taxutu eta proposatzea, adostasuna bilatzea, ingurumena babestu eta zaintzea eta erdeinuan bizi diren pertsonetikiko elkartasuna erakustea.

1. URRATSA. Batzordea eratu

Plangintza errazteko, Ingurugiroa Kudeatzeko Batzordeak ondorengo zereginak har ditzake bere gain:

- Udalarekin harremanetan jarri, hiri, herri edo auzoaren antolakuntzazko egiturari, proiektuei, zerbitzuei eta abarrei buruzko informazioa batzeko.

- Tokiko natur eta kultur baliabideen inbentarioa egin eta ondarea zein ingurumen hutsu-neak katalogatu (berdeguneak, pasealekuak...).
- Dokumentazio historiko, geografiko edo urbanistikoa eta lurraldearen erabilerei, antolamendu planei, hazkunde jarraibideei eta herri-tarrek parte hartzeko bideei buruzkoa bildu edo prestatu.

2. URRATSA. Hirian ikertu

- Hiri edo herriko planoan, ikastetxea dagoen auzoa bilatu eta kale garrantzitsuenak, eraikin esanguratsuenak, eskola eta abar identifikatu.
- Udal zerbitzuen eta bertan lan egiten duten arduradunen gaineko informazioa batu.
- Hiriaren sorrerari eta bertako populazioaren bilakaerari buruzko dokumentazioa lortu.
- Taldeka, honako alderdi hauek ikertu: zerbitzuak (ume eskolak, ikastetxeak, ospitaleak, anbulatorioak, kiroldegia, parkeak, liburutegia...), enpresak (dendak, industriak, tailerrak edo zerbitzu enpresak), etxebizitzak (tamaina, kalitatea, egoera, etab.), kaleak (zabalera, zoladuraren egoera, argitzapena, paperontziak, etab.), zirkulazioa (orduko auto kopurua, garraio publikoa, oinezkoen pasabideak, semaforoak, bizikletentzako bideak, etab.), saneamendu, elektrifikazio eta garbiketa sistemak, hondakinen bilketa, hiriaren artapena eta ingurumenaren egoera...
- Haurrentzako jolasguneak eta gazte, heldu eta adinekoak elkartzeko lekuak ikertu. Leku horien kokalekua, egoera eta hobetzeko modua aztertu.

3. URRATSA. Auzoan eta hirian jardun

- Auzoaren ingurumena hobetzeko kanpaina taxutu eta planifikatu.
- Ikus-entzunezko muntaiak egin, hiria ezagutzen eta balioesten, beraren beharrianekiko sentikortzen eta hobekuntza proiektuetan parte hartzeko jarrera sustatzen laguntzeko.
- Hiriarekin zerikusia duten albisteekin edo auzoko elkarte eta taldeei buruzko datuak agertzen dituzten prentsako berriei informazio taula bat antolatu.
- Hiriari buruzko berriei, aldizkari bat prestatu.
- Udaletxean alkatea edo arloren bateko ardura-dunak elkarriketatzeko eta auzoarentzat interesgarriak diren gaien gaineko kontsulta egiteko bidea eratu.
- Hauteskunde kanpaina eta udal hauteskundeak antolatu, eta eskolako taldeek nork bere egitaraua eta hobekuntza planak aurkeztu.
- Hiriaren alderdi geografikoak, historikoak, urbanistikoak edo ingurumenari dagozkionak lantzeko ibilbideak antolatu hirian zehar.
- Hiriaren ingurumena hobetzeko jardunaldi monografikoak antolatu (zuhaitz landaketa, oinezkoentzako guneak, bizikletentzako bideak, etab.)

Begoñako Udaltegia, non auzoko gizarte maila guztientzat kultur ekintzak antolatzen diren.

4. URRATSA. Emaitzak jakinarazi

- Proposatutako neurriak, horiek gauzatzeko planak eta lortutako emaitzak komunitate osoari jakinarazi.
- Udal agintariei bizitzeko hiri egokiaren aldeko eta garapen jasangarriari buruzko sentikortze-programak gara ditzatela eskatu.
- Harremanak sendotu eta tokiko kultura berreskuratzeko erakusketak, jardunaldi irekiak, irratia-emanaldiak eta abar antolatu.
- Auzoko elkarte eta taldeekiko lankidetzak harremanak sustatu (bisitak, elkarriketak, kanpainak, etab.).

Bilborock, kontzertu aretoa.

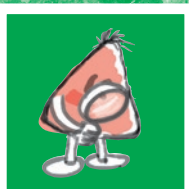

San Francisco Ikastetxe Publikoa.

Metroko sarrera bat.

Gure herria

Jardueraren garapena

1. Hasteko, hurrek muralean zer ikusten duten azalduko dute.

Muralak bi zati ditu.

Irakasleak erabakiko du zer ordenatan aztertzea komeni den; elkarren osagarri dira biak; beraz, bata bestearen ondotik aztertuz gero, are ikuspegi zabalagoa hartuko da.

Muralak hirigune handien hainbat alderdi islatzen du, zerbitzuei, lanbideei eta beste gai batzuei buruzko informazioa emateaz gain.

2. Bertan ageri diren gauzen zerrenda egitea proposatuko diegu (irakasleak arbelean idatzi edo marraztu ahal ditu).

3. Ondoren, zerrenda hori eurak bizi diren hiri edo herrian dau-den gauzeekin erkatzea eskatu eta galdera orokorrak edo muralari buruzkoak egingo dizkiegu, esaterako:

- Gauza horiek guztiak daude zuen hiri edo herrian, ala falta da baten bat? Eta, badago ezer, zuen herri edo hirian dagoena eta muralean ageri ez dena?
- Joan daitezke bakarrik eskolara hiri horretako haurrak?, eta jolastera?, eta erosketak egitera?
- Pozik bizi ote dira biztanle gazteenak?, zergatik?
- Zer egin liteke muraleko hiria politagoa eta guztien gustukoa izateko?
- Amaitzeko, hiri handietan izaten diren arazoetako batzuk aipatu-

HELBURUAK

- Pertsonen bizimoduak begiratzea.
- Herri edo hiriko ingurumen arazoak eta horiek sortzen dituzten giza jarrerak ezagutzea.

MATERIALA

- ◆ Gure herria unitate didaktikoaren murala.

ko ditugu, adibidez, hondakinak eta zarata:

- Muraleko hiriko zer leku daude zikin? Zer egin liteke garbitzeko?
- Zer leku dira zaratatsuak?, eta lasaiak?, zergatik? Zer egin liteke hirian horrenbesteko zaratarik ez egoteko?

Iturria:

MAIZTEGI IRIONDO, R. **Gure herria** // **Nuestro pueblo**. Ingurugiro hezkuntzarako materialak. Haur Hezkuntza. Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro eta Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak. Gasteiz, 1998.

Zazpi berdintasunak eta zazpi ezberdintasunak

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA.
- ARTE HEZKUNTZA

HELBURUA

- Herriak eta bizimoduak urteen poderioz nola aldatu diren ikustea.

MATERIALA

- ◆ Herri baten antzinako eta gaurko argazkiak, baita azpiegitura desberdinak dituzten hirienak ere.

Garapena

Ikasleak bikoteka antolatu eta bina argazki emango dizkiegu, horien arteko ezberdintasunak ikusi eta behean ageri diren galderei erantzun diezaieten.

TOLOSAKO UDALA

7 berdintasunak

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7 ezberdintasunak

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Zeinetan biziko lirateke lasaiago haurrak?
- Non dago ikasteko aukera gehiago?
- Non kontsumitzen dira elikagai, ur eta energia gehiago?
- Non ote dago mediku eta ospitale gehiago?
- Zeinetan ote dago jolasteko aukera gehiago?

Joan naiteke bakarrik eskolara?

HELBURUA

- Haurrek hirian jasaten dituzten irisgarritasun arazoez jabearaztea.

Jardueraren garapena

Eskolara nola etortzen diren galdetuko diegu ikasleei. Ematen diziguten erantzunen arabera, hiru talde egingo ditugu: euren kasa etortzen direnak, garraio publikoa erabiliz etortzen direnak eta helduren batekin etortzen direnak.

Talde bakoitzari dagokion inkesta emango diogu, etxera eraman eta familiaren laguntzaz bete dezaten.

Biharamunean, inkestak bateratu eta egoera bakoitzaren onurak eta eragozpenak aipatuko ditugu; bakoitzak eskolara nola nahiago duen etorri ere ikusiko dugu. Biltzen ditugun ondorioekin, artikulua labur bat prestatuko dugu gurasoei, ikastetxeari eta agintariei banatzeko.

Gai honekin zerikusia duten arloak

- HIZKUNTZA.

Inkesta hau eskolara bakarrik etortzen direnek beteko dute

Zenbat denbora ematen duzu etxetik eskolaraino?

- ☐ 5 minutu
 ☐ 5-10 minutu
 ☐ 10-15 minutu
 ☐ 15-20 minutu
 ☐ 20 minututik gora

Zenbat kale zeharkatu behar duzu eskolara iritsi aurretik?

.....

Kale horietako zenbatetan dago semaforoa?

.....

...eta oinezkoen pasagunea?

.....

Nolakoa da zirkulazioa kale horietan?

- ☐ Auto asko dabilta
 ☐ Ez dabil auto askorik
 ☐ Auto gutxi dabil

Egoten da udaltzainik eskolako sarreran? .....

Eta badago eskola bertan dagoela edo abiadura murriztu egin behar dela adierazteko seinalerik? .....

Badago leku arriskutsuren bat —zirkulazio ugaria, semafororik eza, husturiko lekuak, orubeak...— eskolako bidean?

Zein?

Nahiago zenuke eskolaraino helduren batek laguntzea ala atsegin duzu zeure kasa etortzea?

Inkesta hau eskolako autobusean edo auto pribatuan etortzen direnek beteko dute

Zergatik uste duzu aukeratu duela zure familiak autobusa edo autoa?

- ☐ Eskola etxetik urrun dagoelako
- ☐ Bidea arriskutsua delako
- ☐ Bizkorragoa eta erosoagoa delako

Atsegin duzu garraioa erabiltzea ala nahiago zenuke oinez etorri?

Zergatik?

Inkesta hau eskolara oinez baina helduren batekin etortzen direnek beteko dute

Zergatik uste duzu eskolara heldu batekin etorri behar duzula?

- ☐ Oso bide luzea delako
- ☐ Bidea arriskutsua delako
- ☐ Eskola lantokiko bidean dagoelako.

Nahiago zenuke bakarrik etorri? ..... Zergatik?

Etxetik eskolarako bidea

Gai honekin zerikusia duten arloak

- INGURUNE NATURAL ETA SOZIALAREN EZAGUERA.
- MATEMATIKA.

MATERIALA

- ◆ Herriko mapa bat, eskalaren arabera egindakoa, lau ikasleko talde bakoitzeko.

HELBURUA

- Eskalak zer diren ulertzea eta mapak erabiltzen ohitzea.

Garapena

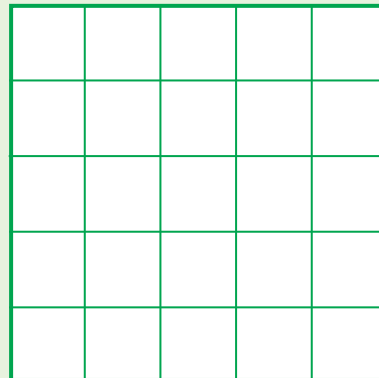
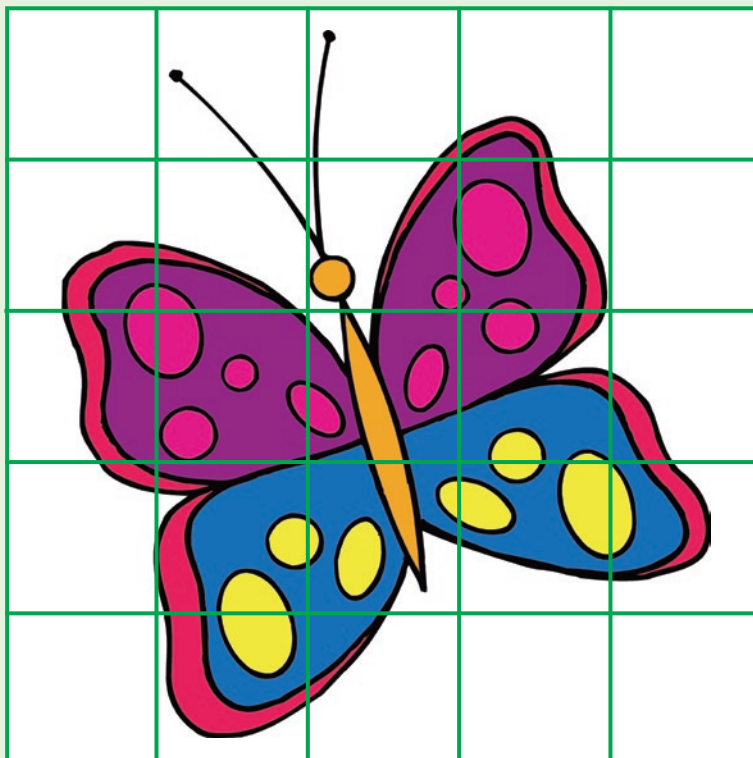
Hasteko —eskala kontzeptua ulertzeko jolas gisa— 1:2 eskalan egingo dugu tximeletaren mapa (ikus marrazkia); ondoren ikasleek, launka, eskolara etortzeko erabiltzen dituzten bideak marraztuko dituzte herriko mapa batean, eta benetako distantziak kalkulatu dituzte eskalan (egokiena 1:1.000 edo 1:2.000 eskalan arabera mapak erabiltzea litzateke; udaletxean eskatu ahal dira).

Eskalak ulertu

Marratzu tximeleta laukian. Lauki hori 1:2 eskalaren arabera mapak bat da.

Gure herriko maparen azterketa

Kokatu eskola eta zeuen etxea herriko planoan. Gero, marraztu kolore banaz etxetik eskolaraino egiten duzun bidea; neurtu eta, eskala erabiliz, kalkulatu distantzia.

Argazki Rallya

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GIZARTE ZIENTZIAK.
- PLASTIKA ETA IKUS-HEZKUNTZA.

HELBURUA

- Auzoaren alderdi positiboak eta negatiboak baloratzea eta horien gaineko erakusketa bat prestatzea.

MATERIALAK

- ◆ Argazki kamera bat lau ikasleko talde bakoitzeko.
- ◆ Muralak egiteko kartulinak.
- ◆ Margoak eta errotuladoreak.

Jardueraren garapena

Herri edo auzoa behar beste zatitan banatuko dugu, ikasleak lau-ko taldeetan antolaturik. Talde bakoitzak ibilbide bat prestatu beharko du dagokion zatian; horretarako, bertan ageri diren elementuak identifikatu eta argazkiak egingo ditu. Taldeak eta zereginak banatu baino lehen, komeni da hiriari buruzko honako alderdi hauetaz mintzatzea: materialen irteerak eta sarrerak, aisialdia pasatzeko aukerak, bizi-kalitatea, komunikabideak, giza harremanak, inguru fisikoa, ingurumen inpaktuak, azpiegiturak, garraiobideak, pertzepzio estetikoak eta zentzumenezkoak (arteak, kultura, koloreak, usainak, soinuak...).

Geroago, talde bakoitzak mural batean itsatsiko ditu egin dituen argazkiak; horien bidez, alde batetik, hiriari buruz hartu duten inpresioa edo iritzia adieraziko dute eta, bestetik, beraren alderdi negatiboak salatuko dituzte.

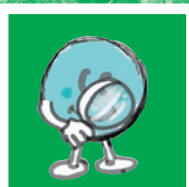
Azkenik, erakusketa bat antolatuko dugu mural guztiekin (ikas-tetxeko sarreran ipini ahal dugu).

Gustukoa duguna

Salatu nahi duguna

Leihotik dakusagun paisaia

Gai honekin zerikusia duten arloak

- GIZARTE ZIENTZIAK.

HELBURUAK

- Hiri-paisaia eratzen duten osagai mota ugariez konturatzea, aztertzen den aldearen arabera mota bakoitzaren nagusitasunari erreparatuz.
- Behatutako paisaiak baloratzeko eta preziatueneen ezaugarriak aztertzea.

MATERIALA

- ◆ Institutuko leihotatik ikusten diren hiri-paisaien argazkiak (gutxienez hiru paisaia ezberdin).

Jardueraren garapena

Lehenbizi, aztertu behar diren paisaiak aurkeztuko dizkiogu taldeari.

Bigarrenik, paisaiak deskribatzeko, baloratzeko eta zer gustatzen zaien gehien eta zer gutxien adierazteko eskatuko diegu.

Ondoren, bateratze-lana egin eta behatutako paisaia guztien zerrenda ordenatuko dugu: lehenengoa balioetsiena izango da eta, horrela, hurrenez hurren, taldeari gutxien gustatu zaionera arte.

Paisaia bakoitzaren osagai motak aztertuko ditugu:

- Zer nagusitzen da: eraikinguneak ala berdeguneak? Badago zuhaitzik edo landarerik?
- Zer-nolako eraikinak ikusten dira? (berriak, zaharrak, altuak, baxuak, etab.).
- Zer azpiegitura ikusten dira? (errepideak, trenbideak, etab.).
- Badago fabrika edo tailerrik?
- Garbi daude kaleak?
- Zer ikusten da paisaiaren atzealdean?

Amaitzeko, hiri-paisaia batek, gure gogokoa izateko, izan behar dituen ezaugarrien gainean eztabaidatu-ko dugu guztion artean.

Hiri jasangarria da gurea?

Sarritan galdetu diogu geure buruari gure hiria bizitzeko leku aproposa den. Hirietako bizi-kalitatea komunikabideetan maiz aipatzen den gaietakoa dugu, baina, nola jakin dezakegu gure hiria leku osasungarria den?

Jarduera honetan hiri bateko bizi-kalitateak zer adierazten duen eta zuen inguruko zer alderdi hobetu ahal diren eztabaidatu eta ados jartzea proposatzen dizuegu.

INGURUMENARI BURUZKO adierazleak neurtzen errazak diren ingurumen arazoekin zerikusia duten alderdiak dira; horiek denboran zehar izaten duten aldaketak gure inguruaren kalitatearen bilakaeraren noranzkoa zehaztea ahalbidetzen digu. Ingurumen adierazle horiei esker, hiri bateko arazoei antzeman, egoera hobetzeko ekintzak proposatu eta ekintza horien eraginkortasuna ebaluatu egin ahal da.

Gasteizko Udala 1995etik dabil garapen jasangarriaren helburuetatik gero eta hurbilago dagoen hiri bat eraikitze ahaleginetan. Hona hemen hiri horren ingurumenaren egoera neurtzeko erabiltzen diren adierazleetako batzuk:

1. Urtean, *halamoduzko* kalitateko edota kalitate *txarreko* airea izaten den egunen kopurua.
2. Egunez, Osasunerako Mundu Erakundeak gomendatutakoak baino zarata maila altuagoak jasan behar dituen biztanleria.
3. Hiriko autobusak erabiltzen dituzten bidaztien kopurua.
4. Hiriaren erdialdera doazen kale nagusietan egunero zirkulatzen duten ibilgailuen kopurua.
5. Etxeetako ur kontsumoa, biztanleko eta eguneko.
6. Zadorra ibaiak hiritik jasotzen duen karga organikoaren portzentajea.
7. Etxeetako gas eta elektrizitate kontsumoa, biztanleko eta urteko.
8. Ingurumen kudeaketaren ziurtagiria lortu duten hiriko enpresen kopurua.
9. Etxeetan biztanleko eta eguneko sortutako hondakinen pisua.
10. Birziklatutako eta sortutako hondakinen kopuruak ehunekotan.
11. Etxebizitzak zaharberritzeko emandako lizentzia kopurua.
12. Oinarrizko zerbitzuetara oinez joan daitezkeen biztanleen ehunekoa.

13. Udalerrian dauden hegazti urtar habigileen espezie kopurua.
14. Narriaturik zeuden eta lehengoratu diren guneen eremua.
15. Nekazaritzako ingurumen programaren baten barruan sartu diren lurren eremua.
16. Ingurumen informazioa eskatzeko kontsulta kopurua.
17. Udalak antolatutako ingurumen hezkuntzako programetan parte hartzen duten eskola adineko biztanleen ehunekoa.

- Zertan dautza zuen hiriko ingurumen arazoak? Zer adierazleri deritzazue arazo horiek ebaluatze egoiena? Aukeratu interesgarrienak.
- Hartzen da aintzat gazteen iritzia hiriaren plangintza taxutzean?
- Zer eskakizun bete beharko lituzke zuen hiriak bizi-kalitate onekoa dela esateko?
- Ezer egiten ari da zuen udala jasangarritasunaren alde?
- Badago zuen inguruan hiriko bizi-baldintzak hobetzearen alde diharduen elkarterik?
- Zertan lagundu ahal du zuen institutuak ingurunea hobetzeko?

Horren ostean, komenigarria litzateke ondorioztapenak udal arduradunei helaraztea, bai eta zuen institutukoei hiriaren jasangarritasunaren alde lan egiteko zuen asmoa jakinaraztea ere.

Gehiago jakiteko

- ◆ HEWIT, N. *Guía Europea para la Planificación de las Agendas 21 Locales*. Eusko Jaurlaritz. Bilbo, 1998.
- ◆ **Agenda 21eko aldizkaria**. *Boletín Agenda 21*. (urteroko argitalpena) Gasteizko Udala. Gasteiz, 1998, 1999, 2000, 2001.

Herritarrek kexak adierazteko leihatila

Honakoan, udaletxeetako postontzietan aurkitu diren baina udal arlo egokira bidali ez diren gutun zati batzuk aurkezten dizkizuegu. Zuek, orain, horiek irakurri, arazoa aztertu eta bakoitza udaleko zer arlori dagokion erabaki behar duzue. Horretan laguntzeko, Euskal Autonomia Erkidegoko udalen web guneen berri ematen dizuegu: sar zaitezte, kexak zer sail edo arlotara bidali behar diren jakiteko.

■ www.alegia.net	■ www.bilbao.net
■ www.arrasate-mondragon.net	■ www.donostia.org
■ www.ayala-aiara.com	■ www.getxo.net
■ www.balmaseda.net	■ www.irun.org
■ www.barakaldo.org	■ www.mendaro.net
■ www.beasain.net	■ www.vitoria-gasteiz.org

Elsa Goitia.
48 urteko parapelegikoa.

Ezin eroso mugitu alde zaharreko kaleetan.

"...itzelezko kontraesan maila sortu dugu: antzoki, auditorio eta museo ikusgarriak eraikitzen dituzte eta sarbidea ezin hobea dute; urritasunen bat dugunok geuretzako komuna eta guzti daukagu, diseinu zoragarrikoa eta ispilu handi-handiak dituen. Eta, zertarako nahi dugu hori guztia, eraikin eder horien sarrerara iristeko, umore eta borondate onak gorabehera, etxean geratzeko gogo sortzen duten oztopo saihesgaitz ugari aurre egin behar badiegu? Horregatik, nahiago izaten dugu etxean geratu, hiriko espaloi estuetan bazterkeria gordina jasan baino".

Txomin Conde.
52 urte. Txandaka dabil lanean.

Hiriaren inguraldeko auzo batean bizi da.

"... bai, bai, jakina, jaso egin ditugu zaborren birziklapenari, koloretako biltontziei eta parafernalia osoari buruzko informazio foiletoak. Baina, zer diozue ordutegiez? Uste duzue nire auzoko jendeak badaukala zarama poltsak eguneko edozein ordutan ateratzeko dakartzan ondorio kirasduen kontzientziarik? Kopetaraino nago zarama, biltontzi berdean, gaueko bederatzietatik aurrera baino ezin dela utzi gogorazteko karteltxoak itsasten atez ate ibiltzeaz; eta gainera, auzokide batzuek ez naute begi onez ikusten; bai, bai, hala da!, agian uste dute salatzeke asmoa daukadala. Bada, begira, horixe pentsatzen hasi naiz..."

Maitane López.
28 urteko langilea.

Bizikletaz mugitzen da hirian zehar.

"...antza denez, batzuek asfaltoaren euren delak uste dute. Ez dut, ez, autoen zirkulazioa iraultzeko asmorik, eta miraririk ere ez dut eskatzen. Eta ez dut ez gogorik, ez astirik, ezin talde bizikletazale ekologistatan sartzeko. Garraiobide hori erabiltzen dugunoi gutxienezko eskubide batzuk onestea besterik ez dut eskatzen. Hara Europa eta XXI. mendea! Ez letorkiguke txarto Italia edo Holandako hiri askotara joan eta zer edo zer ikastea. Eta orain, ez esan espaziorik ez dagoenik edo gure herriak horretarako azpiegiturarik ez duenik... Nazkatuta nago neure burua estresak jotako txofer askoren bozina, oihu eta irainetatik defendatu behar izateaz".

Alberto Gorostiza.
70 urteko jubilatua.

Bere kaletik azokara 25 minutu ditu oinez, eta etxera itzultzeko oso autobus gutxi dabil.

"...noski, jubilatua naizenez... erosketa egiten egun osoa eman ahal dudala pentsatuko duzue. Eta gainera, horrela, paseoa egiten dudala, oso osasungarria da eta. Baina, ondo deritzazue egunero patata, sagar edota limoi zamarekin ia bi kilometro ibili behar izateari...? Bai, jakina!, hurbilagoko tokiren batean erosi ahal dut, egunero azokara joan behar izan gabe... Baina hori neure arazoa da. Erdialdean autobusak eta metroa daude, eta laster, globoak ere izango dituzte. Baina gainerako guztiez ahaztu egiten dira beti; a ze kasualitatea! Hirian luxuzko dendak baino gauza gehiago jarri behar dira; nik neuk, supermerkatu handiak ezertarako ere ez ditut nahi, salgai guztiak idor-idor aurkitzen dituzu eta".

Pequeñ@s pero ciudadan@s

Teresa Llobet es educadora y presidenta de la Asociación Cultural de Granollers, desde la que lleva cinco años realizando campañas cívicas de concienciación y sensibilización, relacionando los parámetros ciudad e infancia. Estas experiencias pueden ser una buena pista para ponerlas en práctica en nuestro pueblo, a través de nuestra asociación.

Teresa Llobet

Asociación Cultural de Granollers.

25
HIRIA

ihitza

EL PROYECTO *Petits però ciutadans* nació de la necesidad de reflexionar sobre la ciudad y sus ciudadan@s más pequeñ@s.

Queríamos pensar y hablar acerca de la ciudad que educa constantemente: cada vez que se construye una calle, una plaza... se defiende un modelo de ciudad que transmite unos valores; del mismo modo que cada vez que se programan actos culturales, se está, también, transmitiendo una tipología social y cultural determinada. Detrás de todas las acciones que se deciden en las ciudades, de cada una de las actitudes, hay siempre una filosofía, un modo de actuar que configura lo que es una ciudad. Nuestro grupo se pregunta: ¿qué queremos que sea nuestra ciudad?, ¿qué se espera de ella?, ¿a quién se tiene en cuenta?, ¿para quién es?

Petits però ciutadans piensa que las ciudades están creadas por y para un colectivo de personas adultas que no tienen dificultades físicas, que transitan por la ciudad sin reflexionar qué es lo que la ciudadanía necesita. Queremos que la ciudad sea también para l@s niñ@s; que tengan espacios propios que favorezcan el juego, las relaciones, etc. Queremos que desaparezcan los carteles de *Prohibido jugar a la pelota*, que tengan una programación cultural adecuada, que puedan opinar y participar, que su voz se incorpore a la construcción colectiva de la ciudad, etc.

A lo largo de cinco años de trabajo, el grupo ha organizado jornadas de reflexión —siempre sobre el entorno de la ciudad y la infancia— tocando muchos aspectos: la cultura, el urbanismo, los valores...

Se han intensificado las relaciones con la administración local, así como con otras asociaciones ciudadanas.

Hemos hablado mucho de coches, entendiendo que, en cierto modo, son los que han invadido los espacios que antes se destinaban al juego y al paseo.

También representan un factor de inseguridad que repercute en la auto-

nomía de los niños y niñas. Muchas familias tienen miedo a dejar ir solos a sus hijos/as por la calle: el tráfico de la ciudad es un buen argumento para ello. Pero esto hace que cada vez más los niños y niñas pierdan parcelas de independencia, de elegir el camino, de hablar con los amigos y amigas durante el trayecto... cuestiones absolutamente cotidianas no hace muchos años y que ahora se van perdiendo.

Las sucesivas campañas de *A l'escola hi vaig a peu* (A la escuela voy a pie) pretendían animar a las familias a aparcar el coche en casa con el doble objetivo de intentar evitar los colapsos que se originan en las escuelas a las horas de entrada y de salida de los escolares (con el consiguiente peligro que esto genera) y hacer del trayecto a la escuela un momento agradable, una manera de conocer los cambios que se originan en la ciudad, de dialogar con amigos y amigas o con la familia.

Las familias tienen la responsabilidad de contribuir a recuperar espacios y derechos que los y las más jóvenes han ido perdiendo en las ciudades. Por un lado, las barreras urbanísticas, que para los niños/as representan muchas construcciones; por otro, sus apretadas agendas llenas de actividades, están contribuyendo a que pierdan oportunidades para decidir con quién se relacionan y dónde.

Otro proyecto, que desde un principio el grupo propuso, y que actualmente está liderando el Ayuntamiento de Granollers es la creación del *Consejo de los Niños*. En este consejo los representantes infantiles de Granollers podrán expresar sus opiniones sobre lo que acontece en la ciudad y sobre lo que les afecta; también podrán manifestar sus necesidades y diferentes puntos de vista. Con el *Consejo de los Niños* se pretende dar voz a nuestros ciudadanos/as más pequeños/as e incorporarlos a la construcción del proyecto de ciudad.

La ciudad del futuro no tiene que ser únicamente la ciudad de la economía y de los avances tecnológicos, sino que tiene que ser el espacio donde ciudadanos y ciudadanas nos encontremos y nos identifiquemos, nos impliquemos y nos sintamos partícipes en nuestra sociedad, en nuestro entorno, reconocidos por nuestros vecinos, por los niños y niñas...

Pensar en las personas es garantía de un futuro donde primen valores de convivencia, de solidaridad y de respeto por el medio.

La ciudad de l@s niñ@s

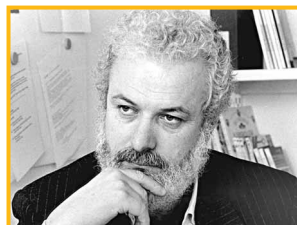
Entrevista a Francesco Tonucci

FRANCESCO TONUCCI es investigador del CNR (Centro Italiano de Documentación e Investigación sobre Educación Ambiental) y coordinador del programa *La città dei bambini*. El proyecto *La ciudad de los niños* constituye todo un ejemplo de intervención social y ambiental que se llevó a la práctica en Fano (Italia) y posteriormente se ha trasladado a otras partes del mundo.

IHITZA: ¿Cómo surge la propuesta de *La ciudad de los niños* y en qué consiste? ¿Se trata de una ciudad por y para la infancia o, por el contrario, ésta sólo es un medio o un indicador?

TONUCCI: El proyecto *La città dei bambini* nace de las siguientes consideraciones: la degradación de la ciudad tiene su origen, principalmente, en la elección de las necesidades por los habitantes más fuertes (personas adultas, trabajadores, etc.), como parámetro de las grandes intervenciones urbanas.

El malestar que produce la degradación es padecido por todos y todas, pero, principalmente, por los ciudadanos/as más débiles y pequeños/as. Estos son capaces de interpretar sus propias necesidades y contribuir a la transformación de la ciudad; las personas adultas exigen cambios, pero, en realidad no quieren que se realicen porque para ellas supondría la pérdida de muchos privilegios. Si se quiere una transformación real y coherente, hay que modificar los parámetros, y admitir a los y las niñas como baremos en las elecciones y en las valoraciones de la ciudad.

Francesco Tonucci
Doctor en Pedagogía

¿Cómo se pone en marcha este proyecto? ¿Con qué agentes sociales se colabora?

Generalmente, el proyecto se presenta a los gestores de la ciudad y, en particular, al alcalde o alcaldesa: éste y su equipo de gobierno son los que deben asumirlo. El proyecto les cuestiona cambiar el parámetro de medida y de desarrollo de la ciudad, pasando del ciudadano fuerte al niño. Esta elección afecta transversalmente a la política de gobierno de la ciudad y a todos sus sectores. Por otra parte, el proyecto también puede ser asumido por grupos ciudadanos o por estructuras educativas; en ese caso se deberá contactar siempre con los gestores, si se quiere conseguir la transformación real de la ciudad.

Se propone, además, abrir un taller en la ciudad que represente al grupo operativo, el motor del proyecto y el lugar de encuentro de las personas implicadas: personas adultas y niños/as. Según el proyecto, se debe trabajar en dos direcciones: por un lado, dando la palabra a la infancia, invitándole a participar con un papel protagonista en la transformación de la ciudad; por otro lado, concienciando a las personas adultas sobre ese papel principal de los niños/as, creando nuevas sensibilidades y competencias para que en el futuro sea posible tener en cuenta las exigencias infantiles en beneficio de todos y todas.

Normalmente, la primera toma de contacto con el proyecto se hace con la lectura del libro *La città dei bambini*; más tarde se profundiza con una serie de actividades que organiza el grupo de investigación internacional del Instituto de Psicología del CNR de Roma *La città dei bambini* (coordinado por mí): encuentros sobre la ciudad, seminarios en Roma, estancias de formación, un boletín informativo, material didáctico, etc.

¿En qué tipo de municipios se ha llevado a cabo la experiencia? y, ¿cuáles son los mayores logros conseguidos hasta ahora?

En los diez años de vida del proyecto, se han sumado a él ciudades de distintas dimensiones y de diferentes polí-

ticas (países donde el libro ha sido traducido y que tienen una relación directa conmigo). Obviamente, es más fácil contactar con ciudades medianas o pequeñas en las que los conflictos son de menor entidad; sin embargo, hemos tenido experiencias muy significativas en grandes ciudades argentinas, como Buenos Aires y Rosario. En mi opinión son dos los elementos decisivos: uno técnico y otro político. Las grandes ciudades están compuestas de barrios —pequeñas ciudades— donde se desarrolla casi completamente la vida de los habitantes más jóvenes; si se considera el barrio como unidad básica y módulo operativo, la intervención es posible en todas las ciudades. El otro nivel es el grado de implicación del alcalde/sa (el alcalde de Rosario se enamoró del proyecto, lo hizo suyo y lo convirtió en el alma de su política de gobierno).

¿Cuáles son los principales problemas que ofrecen hoy en día las ciudades y que las hacen tan poco habitables, tanto para los niños y niñas como para el resto de las personas?

¿Qué modelo deberíamos seguir? ¿Qué deberíamos cambiar?

Pienso que las mayores limitaciones que sufre la infancia están relacionadas con los problemas ambientales más graves de la ciudad, por eso podemos considerar a los niños y niñas como un indicador ambiental sensible y significativo. En la ciudad de hoy, el niño no puede ser niño, no puede ejercitar uno de sus derechos más importantes: el derecho a jugar (art. 31 de la Convención Internacional de Nueva York sobre los derechos de la infancia y de la adolescencia, de 1989). Para jugar debería poder salir solo de casa, encontrar con sus amigos y amigas lugares adecuados de juego sin el control de las personas adultas. Esto, que hasta hace pocos años era habitual, ahora parece imposible. La ciudad tiene que volver a ser un lugar público para todos y todas. Las condiciones principales, a mi entender, son las siguientes:

- a) Revisar la relación entre automóvil y peatón, con una política que favorezca y defienda la movilidad a pie o en bicicleta: los vehículos deberían poder moverse libremente, pero respetando la prioridad peatonal; las vías peatonales deberían garantizar autonomía y seguridad a los ciudadanos más débiles (ancianos, discapacitados y niños).
- b) Desarrollar una política a favor de los espacios públicos, para que las calles, las plazas, los jardines, etc., sean realmente de todos y todas. Espacios compartidos por distintas categorías sociales y por diferentes generaciones.
- c) Lograr la seguridad ambiental, pero sin aumentar la defensa individual (el modelo casa-fortaleza) ni la social (policía y control interno), sino a través de una mayor participación social y un mayor cuidado de la estética de la ciudad.

¿Cuál cree que es el reto más importante de la educación ambiental en un futuro inmediato?, ¿y sus mayores problemas?

La auténtica educación ambiental, especialmente en los primeros y más importantes niveles escolares, no consiste en el estudio de la capa de ozono o del efecto invernadero, sino en el asentamiento de las bases hacia una relación de conocimiento, de pertenencia y de responsabilidad con el pequeño ambiente en el cual vive el niño. Por eso, proyectos cuyo objetivo sea la participación o la autonomía —ir al colegio con amigos/as y sin la compañía de personas mayores— se convierten en una experiencia preciosa para la construcción de una nueva ciudadanía participativa y preocupada.

¿Qué les diría a todas aquellas personas que quieren transmitir un mensaje de carácter ambiental en el medio urbano, para animarles a llevarlo a cabo?

Las propuestas ambientales son similares a aquellas que se proponen en el proyecto *La città dei bambini*; sin embargo, creo que pueden ser de difícil comprensión para el gran público, porque los conceptos de *ambiente*, *sostenibilidad*, *equilibrio*, etc. son complejos. Nosotros buscamos obtener las mismas cosas diciendo que son indispensables para un correcto desarrollo de los miembros más jóvenes de nuestra familia, del alumnado, de los ciudadanos más pequeños... No sabemos si es una motivación suficiente, pero reconocemos que es una de las más potentes de las que disponemos. Por tanto, pidamos a todos que seamos compañeros de viaje.

¿Una última reflexión final?

Una sencilla reflexión: cuando elijamos un alcalde o alcaldesa, no nos contentemos sólo con que sea de nuestro partido; pidámosle también hacerse cargo de las necesidades de toda la ciudadanía, también de la que no vota; porque sólo así estaremos seguros de que podrá garantizarnos el futuro de la ciudad que ponemos en sus manos.

Bibliografía

- ◆ TONUCCI, F. **La ciudad de los niños**. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Madrid, 1987.

Jokoak

Yo quiero y cuido mi ciudad

EDUCA. 2-4 jokalaria, 5 eta 7 urte bitartekoentzat.

HEZKUNTZA-JOKO honen helburua hirian eta horren inguruan sortzen diren ingurumen arazoak konpontzea da. Jokoak lau taula ditu (kolore banakoak eta toki banatan kokatuak: etxean, eskolan, parkean eta kalean), baina 24na kartako bi multzo ere (arazoak erakusten dituzten irudiak eta horien baliokide garbi eta ekologikoak).

Jokalaria bakoitzaren taula sei aldetan banaturik dago; horietako bakoitzean arazo ekologiko bat ageri da. Adibidez, parkeari buruzko taulan, soropila narriatzen ari diren edo txikiei jolastzen uzten ez dieten gazte batzuk ageri dira; kaleari buruzkoan, mutil batek bota egiten ditu paperak lurrera; etxeari buruzkoan, prestatuturik erositako janariak jaten edo musika ozen-ozen entzuten ari dira, etab. Partaide bakoitzak arazo horietarako irtenbideak eskaintzen dituzten sei kartak eskuratu beharko ditu; adibidez: gustura lan egin ahal izateko ikasgela garbi bat, edo gela txukun batean musika entzungailuaz entzuten ari den norbait. Eszena egoki osoa lortu ahal izateko, jokalariek elkarren artean trukatatu behar dituzte kartak. Eszena txukuna osatzen duen lehenengoa izango da irabazlea.

Puntu berdea

OIHANE PEREA PÉREZ DE MENDIO-LAK 23 urte ditu eta Gasteizkoa da.

Oihane, 11 urte zituela hasi zen Bertsolaritza Eskolan eta, 13 urteetatik 18etara, Arabako ordezkari izan zen Euskal Herriko eskola arteko txapelketetan. Azken sei urteotan finalista izan da Arabako San Prudentzioko *Estibalizko Ama Sarietan* eta hirutan lortu du bigarren saria Araban izandako txapelketetan.

Gaur egun, txapelketetan parte hartzen segitzeaz gain, bertsolaritzako eskolak ere ematen ditu.

Hiriaren garapena kearen gustu mikatza azpiegitura onak asfaltoaren kiratsa distantziak laburtzea kotxeen heriotz dantza telefono mugikorren lorategi aberatsa

postaletako mendiak postariak daramatza nahiz eta zakar ikusi argitu daiteke antza lhitzak itxaropena berpiztera garamatza egunsenti bihurtzeko etengabeko arratsa

Enaren dantza solteak txantxangorrien opera ostadarraren usaina salbatu da atmosfera txirridularen lasterketak elbarriekin batera lantegiko tximinia horma-belarrez bete da amets egiten nengoen iratzarri naiz kolpera oraindik ere beltza da hiri handien tankera guztion laguntzarekin noizbait pasako ote da zabortezi izatetik lorategi izatera?

Doinua: "Habanera".

Telebistako El Escarabajo Verde aldizkaria

Ostegunero, zita bat daukazue RTVEren bigarren katean, 16:45etik 17:30era. Saiok bi atal ditu: lehenengoan gaurkotatutako duen gairen bati buruzko erreportajea labur bat ikusi ahal izango duzue, eta bigarrean, naturagune bat eta ibilbide bat eskaini ohi dira. Hainbat pertsona ospetsu ere izango duzue bertan, eguneko mintzagaia kritikoki aztertzen. Ez galdu!

Helbide elektronikoa:

www.rtve.es/tve/b/everde/home.htm

Seix Barral Biblioteca Eduardo Mendoza

Eduardo Mendoza

Sin noticias de Gurb

Hiriko oihanean galdutako estralurtar baten egunkaria

Sin noticias de Gurb

Eduardo Mendoza

Seix Barral.artzelona, 2000.

Pentsatu duzue inoiz zer sentituko lukeen estralurtar batek Lur planetan? Liburu dibertigarri hau irakuriz, estralurtar batek hiritarrei buruz duen ikuspuntu barregarria ezagutuko duzue.artzelona hantkaz gora dago eta estralurtarra, hiriko kaleetan paseatzean, mehatxatzen duten arriskuen zerrenda luzea idatziz joango da bere egunkarian: behin eta berriro jausarazten duten obrak eta zangak, airearen eta uraren kutsadura, auzoko oldarkorrak... Pertsonaia horrek, giza-ki baten itxurapean, hiri handietako biztanleen eguneroko aztura batzuen zentzugabekeria biziko du: beharrezko ez diren gauzen erosketa konpulsiboa, zaborren lurrin kirasdunaz giroturiko aire zabaleko terrazak (...han, hiritar ona gortu, kutsatu eta pozoitu egiten da...), zirkulazio ugariaren ondorioz auto geldia-aren barruan hainbat ordu alferrik eman beharra, etab.

Hiriko kaosaren biktimak diren estralurtar hau eta, gainera, Gurb bere laguna aurkitu ere ezin du egin. Aurkituko ote du azkenik? Lurrean gertatuko da ala ihesi irtingo da bere espazio-ontzian?

SARETIK BUELTAKA

Misión rescate: planeta tierra
<http://rolac.unep.nx/mrescate/esp/libro/mrindx-e.htm>

UNOk sustatutako programa honek Agenda 21 ezagutzeko gonbitea luzatzen die gazteei. Gaikako lau multzo ditu: *natur esparrua*, *giza esparrua* (hirien hazkundeak dakartzan arazoetan funtsatua), *gerta dadin lortzea* (gobernuen, Nazio Batuen eta beste talde sozial batzuen eginkizuna laburbiltzen duena) eta *gazteak* (gunean sartzen direnen ideiak biltzeko xedea duena).

Urbanita 2000: ezagutu hiriak airetik

<http://www.pntic.mec.es/mem/urbanita>

Hezkuntza eta Zientzia Ministerioak diseinatu du gune hau, zuek hirigile bihurtu eta Teknologia Berrien Programaren barrutik egiten zaizkizuen proposamenak ezagut ditzazuen.

Bi atal ditu: ikasleentzako eta irakasleentzako. (Komeni da irakasleren baten laguntza izatea, bertan planteatzen diren galdekizunei erantzuteko aholku eman diezazuen). Menuak hainbat sail eskaintzen du: laguntzeko edukiak (airetik argazkiak eta alderdi geografikoak barne), Jarduerak (hiri esparrua eta bertako arazoak), Urbanopedia (oso lagungarri izango zaizun hiztegia), Hiri jolasak (*Urbanitón* eta *Mediturbis*), etab.

Hiri baten gorabeheren bila

Hiri-inguruari buruzko minigidak

Sestao eta Portugaleteko azterlari txikientzako behaketa-koadernoak

Henar Fraile eta Ana Guillén. Irudiak: Mikel Valverde. Unesco Etxea eta Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo, 1997.

Carlota Ezkerraldeko kaietan bizi den antxeta mokogorria da. Carlatak, Txomin Txinbo eta Argi mokozabal bere lagunei esker, gure Martin ezagutu du. Martinek, beti bezain azkar ustekoak, Ezkerraldeari buruzko gorabehera guztiak dakizkiela uste du:

Ezkerraldea hiri itxurako herri eta fabrika piloa besterik ez delakoan. Minigida honen bidez, Martinekin batera ezagutuko dugu Nerbioi eta Ibaizabal ibaien bokaleen inguruetako herrietan mendeetan zehar gertatu den bilakaera interesgarria eta belaunaldiz belaunaldi inguru horretan egin diren ondoz ondoko eraldaketak, erreferentzia nagusiztat industri iraultza dutenak.

Bilboko azterlari txikientzako behaketa-koadernoak

Miguel del Reguero. Irudiak: Mikel Valverde. Unesco Etxea eta Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo, 1997.

Oraingo honetan, Martin esploratzaile txikiarekin Txomin Txinboa doa. Pertsonaia bi horien laguntzaz, Bilboko gertakari historiko batzuk, hiri-ekosistema eta beste hainbat kontu interesgarri ezagutzeko aukera izango duzue. Hiribilduan bizi diren animalia eta landare espezieen aztertzaile, argazkilari eta marrazkilari bihurtuko zarete eta hiriko kutsadura murrizteko irtenbideak ere proposatu ahal izango dituzue. Martin eta Txominekin bederatzi geltokiko ibilbidea eginez (plazak, zubiak, katedralak, museoak...) eta behaketa fitzez erregistratuko duzue zeuen azterlari lana.

Haritzalde Parkeen Lagunak

Talde ekologista

HARITZALDE talde ekologista bat da eta Gipuzkoan dihardu ingurumen eta naturaren alde. Hainbat adin eta herri-tako kideek osatzen dute natur inguru-neaz arduratzen den talde hori.

Zortzi urte luze daramatza lanean. Elkartekideek bi ardatzen inguruan dihardute: zientzi eta gizarte arloen inguruan, hain zuzen. Lehenengoari dagokionez, natur inguruaren ikerketa eta azterketa lanak egiten dituzte, bera babesten lagundu ahal izateko. Gizarte arloan, naturaren balioak hedatzeko, bioaniztasunaren onura erakusteko eta gizarteak gai hauetara hurbil dadin lortzeko jarduerak garatzen dituzte.

Egindakoen artean aipa daitezke, adibidez, iazko zuhaitz landaketa eta hazkuntza, hegaztientzako habien eraikuntza, Urumea ibaiaren kanalizazio eta dragatzeari buruzko txostena, eta beste hainbat. Etorkizunari begira, desageratzeko arriskuan dauden animalia espezieen edo babesik gabeko naturagune batzuen aldeko jarduera praktikoak garatzen segitzeko asmoa dute. Haritzalde elkartearekin harremanetan jarri eta urtean zehar antolatzen dituen programetan parte hartu nahi baduzu, hementxe daukazu bi helbide:

129 posta kutxatila. 28080 Donostia.

Izotz Jauregia. Anoeta plaza 28-1

20014 Donostia.

900 110 111 / 943 47 26 17

Faxa: 943 47 37 89

Craj@gazteria.gipuzkoa.net

Udalako ingurugiro eskola

Udalako Ingurugiro Eskola 1991n eratu zen Arrasaten, eta Lehen Hezkuntzako hiru zikloetako eta Bigarren Hezkuntzako lehen zikloko ikasleekin egiten du lan, egun bat eta bost egun arteko egonaldietan. Bertan lantzen diren gaiak ditugu, besteak beste, hiria —ekosistema artifizialtzat hartuta—, ekosistema horretan batzen diren elementuen arteko erlazioen garrantzia, arazo nagusiak, eta horiek konpontzeko bideak. Hori dena *Arrasate txuri beltza* bideoaren eta *Hiriko berdeguneak* simulazio jokoaren bidez aurkezten da.

Eta hauek dira xehetasunez eta berariaz lantzen diren beste gai batzuk: hondakinak, zaborrak eta ontziak, ibaia eta artadia. Azken horietan oso ibilbide ekologiko egokiak batzen dira.

Udala auzoa, z/g.
20500 Arrasate (Gipuzkoa)
943 770488
Faxa: 943 798 056

IBER aldizkaria

Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia

Monográfico La ciudad: didáctica del medio urbano, 3. zk., 1995eko urtarrila.

Hiri-ingurunearen gaineko didaktikaz diharduen monografiko berezia, hiriaren inguruan garatutako gogoetak eta esperientziak agertzen dituena. Hiriaz egin daitekeen erabilera pedagogikoari buruzko informazioa lortu nahi duten irakasleentzako materiala da. Bereziki interesgarria da eskola hezitzaileaz mintzatzen den artikulua; berorretan aurkituko dugu Bartzelonan 1990ean inguru batek hiritar gazteenen bizi-kalitatea bermatzeko izan behar dituen ezaugarrien gainean argitara emandako Hiri Hezitzaileen Gutunaren testu osoa ere.

Material didaktikoak

Eibar ezagutzen

Eibarko Udala. Iruñea, 1994.

UNITATE DIDAKTIKO hau gaika sail-katuriko bederatziz multzotan antolaturik dago.

Hona hemen gaiok: komunikazio bideak, mapa eta fitxa bidez aurkeztuak; enklabe geografikoa eta bertako biztanleria (populazio piramideak ere aztertzen ditu); hirigintza, kale izendegia eta auzo zein kaleka egindako azterketa eskaintzen dituen; hondakinak... Hirian dauden komunikabide eta garraio bideak, bertako jaiak, ohi-

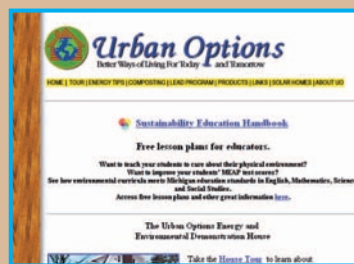
turak, historia eta Eibarko euskara ere aztertzen dira.

Horrez gain, udaletxearen maketa muntatzeko piezak eta planoak ere badakartza. Karpeta taxuaz argitaratu da, euskaraz, eta batez ere Lehen Hezkuntza du xede.

Unitate didaktikoa Gipuzkoako hiri hori ardatz hartuta osatu bada ere, oso erreferentzia egokia izan daiteke nork bere herria edo hiria protagonistatzat hartuta antzeko zerbait prestatzeko.

Baliabideak Interneten

www.urbanoptions.org

Irabazi asmorik gabeko elkarte horrek energia eta ingurumenari buruzko informazioa eta zerbitzuak eskaintzen ditu eta, aldi berean, hiri inguruen kalitatea hobetzearen alde dihardu. Web gunean, energi eta ingurumen ikuspuntuetatik eraginkorra den eraikuntza bat erakusten zaigu, energi kontsumoaren kostuaren berri jakiteko kalkulagailuarekin batera.

IHITZAren beste zenbaki batzuetan...

Kotxea, zurekin munduaren bukaera. Alkartasuna Lizeoa. Beasain. **Larrañaga Institutua.** Oñati. 93ko negua. 112-113. orr.

Zure hiria zaindu / Cuida tu ciudad. Nazaret ikastetxea. Gasteiz. 93ko negua. 42-43. orr.

Estudio del Paisaje Periurbano. Ciudad Jardín Institutua; Los Herrán Institutua; R. Maeztu Institutua. Vitoria-Gasteiz; 95eko udaberria. 85-86. orr.

Influencia del desarrollo industrial del polígono Aurrera en el municipio de Trapagarán. Begoña Saíz eta Amelia Gutiérrez. Trapagaran BHI. Trapaga. 98ko uda. 147. or.

MULTIMEDIA

Hiriari buruzko Unitate Didaktikoa

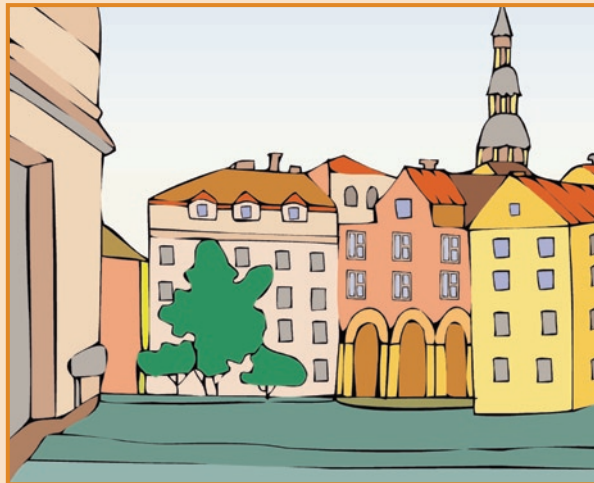
CD-Roma, euskaraz eta gaztelaniaz, Curriculum Anitzeko Programako Lehen Ziklorako; Zientzi eta Teknologia Eremua. Eusko Jaurlaritzak. CEI-IDC. 2000ko iraila.

CD-ROM HONEN honetan, hiria ekosistema gisa aurkezten zaigu, bere baitan hara eta hona dabilen eta euren inguruarekin harreman konplexuak dituzten elementuekin batera.

Bertan, gaurkotasuna duten prentsa artikulak, estatistika azterketak eta grafikoak, fitxak, kartografia, komikiak eta beste gauza asko aurki ditzakegu. Adibide gisa, hiriak historian zehar izan duen okupazioari eta hazkunde-

ari buruzko espazio/denborazko azterketa aipa daiteke, edo energi kontsumoak garai bakoitzean eta kontinente bakoitzean izandako bilakaera,

Bestalde, hirian hiri ekipamenduari, landaretzari eta beste zenbait alderdiri erreparatuz egin daitezkeen ibilbide didaktikoak ere iradokitzen dira. Amaieran, garatutako jardueraren baloratzeko tresnak eskaintzen dira, bai eta ezagutzak zabaltzeko bibliografia luzea ere

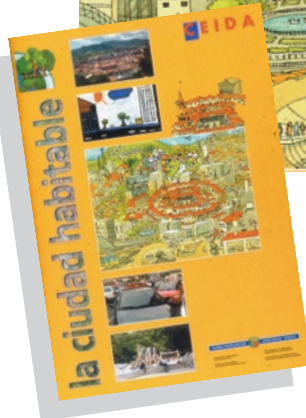

Zure etxea, zure planeta Tu casa, tu planeta

Ingurumen hezkuntza ez da soilik eskolaren ardura. Familiak ere badu horretan zerikusi handia. **Joseba Martínez Huertak** ikaskuntza eta hausnarketa modu erraz eta jostagarrian garatzeko ideiak eta proposamenak bildu ditu Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro Sailak argitaratutako lan honetan.

La educación ambiental no es responsabilidad exclusiva de la escuela. La familia tiene un importante papel que jugar. **Joseba Martínez Huerta** ha reunido en esta obra, editada por el Departamento de Ordenación del Territorio, Vivienda y Medio Ambiente del Gobierno Vasco, una serie de ideas y propuestas que nos permitirán desarrollar el aprendizaje y la reflexión de una manera sencilla y divertida.

La ciudad habitable Bizitzeko hiria

CEIDAk argitaratutako kartela eta gida, hiria hezkuntza-esparru ugariatik lantzeko ideiak eta proposamenak biltzen dituztenak.

Cartel y guía editados por el CEIDA en los que se han recogido ideas y propuestas para trabajar el tema de la ciudad desde los diversos ámbitos educativos.

www.euskadi.net/ihitza

IHITZA zuen iradokizunak plazaratzeko zain dago; beraren atal guztietan parte har dezakezue. Zuen lankidetzat erraztu asmotan, hemen duzue hurrengo zenbakiak izango duten edukiari buruzko informazioa:

6 zk.: Garapen jasangarria edo basakeria.
7 zk.: Ura: bizitzaren oinarrietako bat arriskuan.
8 zk.: Garraioa. Beharra edo luxua?

IHITZA

IHITZA está abierta a vuestras sugerencias en todas sus secciones.

Para facilitar vuestra colaboración, os informamos de los contenidos de los próximos números:

Nº 6: Desarrollo sostenible o barbarie
Nº 7: El agua: soporte de vida en peligro
Nº 8: El transporte. ¿Necesidad o lujo?

CEIDA ingurugiro heziketa zure eskura

BILBAO
Ondarroa, 2
48004 Bilbao
• 944 11 49 99
• ceida-bilbao@ej-gv.es

URDAIBAI
Udetxea Jauregia
48300 Gernika-Lumo
• 946 25 71 25
• urdaibai@ej-gv.es

DONOSTIA
Basotxiki, 5
20015 Donostia
• 943 32 18 59
• ceida-donosti@ej-gv.es

LEGAZPI
Brinkola, z/g
20220 Legazpi
• 943 73 16 97
• ceida-legazpi@ej-gv.es

VITORIA-GASTEIZ
Baiona, 56-58
01010 Vitoria-Gasteiz
• 945 17 90 30
• ceida-vitoria@ej-gv.es

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LURRALDE ANTOLAMENDU,
ETXEBIZITZA ETA INGURUGIRO SAILA

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE ORDENACIÓN DEL
TERRITORIO, VIVIENDA Y MEDIO AMBIENTE

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN